

لجھر لجر دریا

استاد بخاری

سوره سنڌي ادب

صاحب خان سوره ميرائي

Cell No: 0344 3919786

0300 3404488

لهر لهر دریا

(چوستا ۽ ربا عیون)

استاد بخاری

روشنی پبلیکیشن

کنڊیارو

2004ع

ڪتاب جو نالو: لهر لهر دريا

شاعر: استاد بخاري

ڇاپو پهريون ۽ ٻيو: 1990ع ۽ 1992ع سنڌي ڪتابي سلسلو

ڇاپو ٽيون: © روشني 2004ع

ڪمپوزنگ: حبيب قادر قريشي

روشنی ڪمپوزر اينڊ پرنٽرز، حيدر چوڪ، حيدرآباد.

ڇپيندڙ: فائين ڪميونيڪيشن، حيدرآباد.

ڇپرائيندڙ: روشني پبليڪيشن، ڪنڊيارو، سنڌ

'AHAR LAHAR DARYA

Poet: Ustad Bukhari

Composed by: Habib Qadir Qureshi.

Roshni Composer and Printer, Hyder Chowk, Hyderabad

Printed by: Fine Communication, Hyderabad, Sindh.

Published by: Roshni Publication, Kandiaro

First & Second Edition Sindhi Kitabi Salslo (1990 & 1992)

Third Edition © Roshni 2004

اسٽاڪسٽ

شاهه لطيف ڪتاب گهر - حيدرآباد

سچل بک سينئر، ممتاز مارڪيٽ - حيدرآباد

مرچو مل بک ڊپيو - بدين

ڪاٺياواڙ اسٽور - اردو بازار، ڪراچي

راڻيل ڪتاب گهر - لاڙڪاڻو

رهبر بک اڪيڊمي، رابع سينئر - لاڙڪاڻو

ڪتاب مرڪز، فيريئر روڊ - سکر

يونائيٽيڊ بک لينڊ، مهران مرڪز - سکر

عزيز ڪتاب گهر - بنراج روڊ، سکر

نيشنل بک اسٽال، پنج گلو چوڪ - خيرپور ميرس

مڪتبہ عزيز، گهڙا - گمبٽ

شاهه لطيف ڪتاب گهر - ميهڙ

قاسميه لائبرري - ڪنڊيارو

محمد يوسف بک اسٽال - مورو

ٿر ڪتاب گهر - عمر ڪوٽ

گل ڪتاب گهر، لکي در - شڪارپور

”دل جي نالي“

منهنجي دل، دادو آهي.

دادو سنڌ جي دل آهي.

سنڌ... سڄي دنيا، جي دل آهي.

دنيا جو گولو وري ڪائنات جي دل آهي.

استاد بخاري

فهرست

- پبلشر پاران 7
- پراکر 8 – ڊاڪٽر الطاف بخاري
- مُرزا (مهاڳ) 9 – سرڪش سنڌي
- ٿورا 15 – استاد بخاري
- چوستا 17
- رباعيون 125

پبلشر پاران

سال سوا اڳ ڀاءُ مقصود گل کي مانواري بدر ڌامراهي معرفت عرض ڪيو هيم ته منهنجي تمنا آهي ته روشني پبليڪيشن پاران بخاريءَ صاحب جي ڪتاب ”لهر لهر دريا“ جو نئون ڇاپو ڇپرائي پڌرو ڪجي. ان لاءِ اوهان پائرن کان اجازت ملي ته مهرباني پائيندس.

ڀاءُ مقصود گل موت ۾ خط لکيو ۽ خط ۾ لکيائين ته: اوهان جون منهنجي ٻن مهربانن ۽ محسن انسانن، محترم استاد بخاريءَ ۽ ڊاڪٽر ميمڻ عبدالمجيد سنڌيءَ سان دلي وابستگيون رهيون آهن. اوهان ٻنهي شخصيتن سان محبت جي اظهار طور سندن شايدان شان ڪتاب ڇپرائي ثبوت پيش ڪري چڪا آهيو. انهيءَ سبب اوهان کي عزيز ڄاڻندي پنهنجي پاران ۽ اداري طرفان استاد بخاريءَ جي ڪتاب ”لهر لهر دريا“ جي نئين ڇاپي ڇپرائڻ جي اوهان کي اجازت آهي، پر ان لاءِ استاد جي فرزند محترم الطاف بخاريءَ کي ضرور آگاهه ڪندا.

اهڙيءَ طرح ڀاءُ مقصود گل جي ”اجازت نامي“ ۽ سائين الطاف بخاريءَ جي مهربانيءَ سبب ڪتاب جو نئون ڇاپو ادارا پاران ڇپجي پڙهندڙن جي هٿن ۾ پهتو آهي.

پبلشر

ٻه اکر

بابا سائين استاد بخاريءَ جي ڪتاب ”لهر لهر دريا“ جا پھريان ٻه ڇاپا مانواري مقصود گل سنڌڙي ڪتاب سلسلي پاران ڇپرايا هئا. جڏهن ته هي نئون ڪمپيوٽر تي ڪمپوز ٿيل ڇاپو روشني پبليڪيشن پاران پڌرو ٿي رهيو آهي. ادارو روشني پبليڪيشن لڳاتار بابا سائينءَ جا ڪتاب جنهن محبت ۽ محنت سان ڇپرائي پڌرا پيو ڪري، ان لاءِ اسين اداري جا ثورائتا آهيون ۽ پاءُ علي دوست لاءِ پڻ دعاگو آهيون، جيڪو بابا سائينءَ جي ڪتابن جي بهتر کان بهتر ڇپائيءَ لاءِ اداري سان مسلسل رابطي ۾ رهندو ٿو اچي.

ڊاڪٽر الطاف بخاري

استاد جو گهر، محلو دادو، سنڌ

25-1-2004

مرزا

تخليقڪار، لطيف خيالن، زنده آدرشن لاءِ، مصلحتن کان بي نياز زندگي گذاري ٿو. هن وٽ زندگيءَ جو مقصد مڪمل پاڪ صاف احساس ۽ انسان دوستيءَ جو جذبو آهي. هو ٿوري وقت بجاءِ سرمديت ۾ جيئن گهري ٿو، تنهن ڪري زندگين سان لاڳاپيل فن جي ڌرتيءَ تي اڏول بيهي ٿو. هو حقيقتن جي آخري ته تائين اندر هليو وڃي ٿو، جتي پنهنجي ذات وڃائي حقيقت بنجي پوي ٿو ۽ اهو ئي عمل سندس ذات کي ڪائنات ۾ مٿانهون ڪري بيهاري ٿو.

جڏهن وٽس، ٻاهريان واقعا ۽ ڪيفيتون اندروني بنجي پون ٿيون، تڏهن هو ساري واردات پاڻ تي محسوس ڪندي تڙپي ٿو ۽ لازوال ٿي پوي ٿو. هن جي نظر/ سوچ ايتري گهري/ اونهي ٿئي ٿي، جو هو پنهنجي سماجي واقعن جي بنياد تائين پهچڻ ۾ ۽ شين کي انهن جي حقيقي ماپي جي حساب سان ڏسڻ ۾، عمل ۽ ردعمل کي ڄاڻڻ ۾ هڪ عام ماڻهوءَ سياسي ڄاڻوءَ کان به ڪيترا ڀيرا وڌيڪ سگهه رکي ٿو.

هن جي تخليق محض سندس جمالياتي ذوق ۽ خيالي تسڪين کي پوري ڪرڻ لاءِ نه ٿي ٿئي، پر سماج ۾ سمورن اخلاقي قدرن کي هٿي ڏيڻ ۽ غير اخلاقي حرڪتن کي ختم ڪرڻ لاءِ وجود وٺندي آهي. هو چاهيندو آهي ته سمورا سماج هڪجهڙا سهڻا هئڻ گهرجن، جن ۾ ڪنهن به هڪ ماڻهوءَ سان ڪنهن به قسم جي زيادتي نه ٿيندي هجي ۽ سڀئي ماڻهو بحیثیت هڪجهڙي ماڻهوءَ جي، هڪجهڙي حيثيت سان زوال پذير زندگين کي اٿاهه محبتن سان لازوال بنائي ڇڏين. تنهنڪري هو دنيا جي سماجن کي سامهون رکي پنهنجي جذبن، امنگن، احساسن ۽ تمنائن جو ڀرپور اظهار ڪندو آهي.

تخليقڪار نه رڳو امن پسند ذهن رکندو آهي، پر امن عالم لاءِ

پرچارڪي حيثيت به رکندو آهي. هن کي جنگ کان ايتري نفرت هوندي جيتري ڪنهن پيءُ کي پنهنجي اولاد جي موت کان. هن جي رڳن ۾ نسل پرستي يا ذات پات جي فرقن، ويڃن جو گندورت ڪين ڊوڙندو آهي. هو هميشه چاهيندو آهي ته بين الاقوامي طور تي انسانن ۾ اهڙا لاڙا وجود نه وٺن جن سبب هڪ ٻئي کان نفرت ٿيڻ لڳي، دشمنيءَ سبب رت جي بوءِ ڏيهر ۾ پڪڙجي وڃي ۽ ماڻهو هڪ ٻئي کي ڏسندي هٿيارن تي آڱريون ڦيرڻ لڳن. اهوئي سبب آهي جو سڄو تخليقڪار عارضي ۽ هٿ ٺوڪيئي امن تي حقيقي امن کي جاءِ ڏيارڻ لاءِ پنهنجي تخليقن ۾ قومي/ رياستي جبر، سماجي ناانصافي ۽ غير اخلاقي حرڪتن کي ختم ڪرڻ جو رنگ پري ٿو، پر جڏهن ۽ جتي نسل پرستي ۽ اره زورائي پنهنجون حدون اورانگهڻ لڳن ٿيون ۽ طاقتور افرادي قوت نسل پرستيءَ جي بنياد تي ٻين هيٺين قومن کي هيسائي انهن جي حقن جي ڦرلٽ ڪرڻ شروع ڪري ٿي (جيئن هن وقت سنڌ ۾ سنڌين سان ٿي رهيو آهي) ۽ پنهنجي نسلي برتري قبول ڪرائڻ ۽ قائم رکڻ لاءِ سمورا ناجائز طريقا استعمال ڪرڻ کان نه رڳو ڪيپائي ٿي پر ذوق شوق سان ڪري ٿي، انهيءَ هنڌ تي تخليقڪار کي بي ڪا راهه نه ٿي سجهي، تڏهن پنهنجي تخليقن ۾ استحصالِي قوم خلاف/ انهن جي دهشتگردين خلاف، امن پسند - هيٺي قوم جي ماڻهن کي گڏ ٿيڻ لاءِ ۽ گڏجي پنهنجي حقن ۽ دنگن جو بچاءُ ڪرڻ لاءِ منجهن روح ٽوڪي ٿو ۽ اهو هنڌ آهي جتي گهڻن قوميتي حساب سان هڪ شاعر ليکڄڻ ۾ اچي ٿو ۽ قوم ان کي عزت ۽ عظمت جي نگاهن سان ڏسڻ شروع ڪري ٿي. ٻئي پاسي وري ظالم ۽ غاصب قوم جا پنهنجا يا پاڙيا پالتو چاڙتا، پنهنجي آڦائن کي راضي رکڻ لاءِ ۽ پنهنجي خود غرضيءَ جي پورائيءَ لاءِ کيس پروڀڻگندست سڏڻ واري ڪميٽي حرڪت ڪن ٿا.

سڄي تخليقڪار جي تخليق ۾ غضب جي سرمستي ۽ لازواليت هوندي آهي، جيڪا سندس ذات وانگر سندس پوري پيڙهيل قوم کي سماجي ان برابري خلاف بغاوت تي اٿاريندي آهي. گذريل ٻئي عظيم عالمي جنگيون، جن ۾ لکين ماڻهن کي پل ۾ هميشه لاءِ، پاڻ کي

هڪڙو پيرو مليل زندگين جون ڏاڍيون وڻندڙ گهڙيون وڃائي وينا، جن بنيادن تي ٺاير ٿيڻ ۽ بين الاقوامي ادارن ٺهڻ کان پوءِ وري ساڳين بنيادن تي پر نئين روپ ۾ اندروني طور تي سگهارين ۽ هيٺين قوميتن ۾ گرم / سرد جنگيون، اسرندڙ ملڪن / علائقن ۾ زور شور سان شروع ٿي ويون، جن کي جاگيرداري ۽ سرمايه داري ذهنتن پنهنجي ديري مفاد ۾ سمجهي، هتي پئي ڏني آهي. هڪ ڌر، پنهنجي برتري کي قائم رکڻ لاءِ هر طرح جون بين الاقوامي اصولن کان وانجهيل غير اخلاقي حرڪتون پئي ڪري ته ٻي ڌر پنهنجي قومي وجودي بچاء لاءِ پئي پاڻ پتوڙي. ظاهر آهي ته اهڙين حالتن ۾ هڪ حساس طبيعت رکندڙ تخليقڪار (اديب - شاعر) وڌيڪ متاثر ٿئي ٿو ۽ کيس قومي بقا لاءِ جدوجهد ڪرڻ سبب ڌر ٽيڻو پوي ٿو ۽ مظلوم قوم جي لاءِ اڳتي وڌڻ، مٿس ٻين کان وڌيڪ اخلاقي فرض عائد ٿئي ٿو. ٻيءَ صورت ۾ قومي تهذيبي، تخليقي ۽ فطري آچي جو ڪنڌ ڪڇي پوڻ جو انديشو رهي ٿو. جيئن ته عام ماڻهن جي پيٽ ۾ هڪ اديب - شاعر وٽ آزادي، بي دٻائي ۽ سچائيءَ جو جذبو تمام گهڻو آهي، تنهن ڪري پنهنجي قوم سان ۽ پنهنجي قومي اجتماعي مقصد سان سچو هجڻ جي ناتن عوام کان گهڻو اڳ ۾ اتي بغاوت ڪري ٿو ۽ اهڙن سياسي اڳواڻن جي انانيت واري عمل کي ننڍي ٿو، جنهن سبب قوم هڪ ڊگهي وقت لاءِ ظالم جي ظلم جي گهاٽي ۾ پيڙهجندي رهي ٿي. عام ماڻهو جي پيٽ ۾ هڪ شاعر - اديب جي اندر ۾ تمنائون، محروميون، تهڪ، لڙڪ، خوشيون، مايوسيون محسوس ڪرڻ واري سگهه نهايت تيز ٿئي ٿي، تنهن ڪري غاصب ٽولي / قوم کان پنهنجي / پنهنجي قوميتي آزاديءَ لاءِ سندرو ٻڌي بيهي ٿو. وري غاصب قوم / ٽولي طرفان عام ماڻهوءَ جي مقابلي ۾ پهريون سخت وار به انهيءَ تخليقڪار تي ٿي ٿئي ٿو، ڇو ته غاصب ڄاڻندو آهي ته تخليقڪار پنهنجي تخليق جي وسيلي ايندڙ ڪيترن جنمن ۾ آزاديءَ جي تحريڪ جا جذبا تخليق ڪري ٿو ڇڏي. هڪ تخليقڪار صحيح سماج جي تعمير لاءِ انساني سوچ جي تعمير کي نظر ۾ رکندي، امن جو پرچارڪ هوندي به عارضي طور تي جنگ جي تائيد ڪندو آهي.

جيتوڻيڪ هڪ اديب/ شاعر جو سياست سان سنئون سڌو لاڳاپو نه هوندو آهي، تڏهن به قومن جي تقدير بدلائڻ لاءِ پنهنجي علم، ڏاهپ ۽ فڪري گهرائيءَ جي مدد سان سياست سان چٽو پتو لاڳاپو رکندڙن کي صحيح راهه ڏيکارڻ سندس فرض آهي، پر انهيءَ لاءِ هڪ سچي ۽ اعليٰ تخليقڪار کي پنهنجي مؤثر تخليق لاءِ اهڙن اثرائتن خيالن جي هٿيارن سان ليس رهڻو هوندو آهي، جيڪي هڪ پيڙهيل قوم کي احساس ڪمٽريءَ کان ٻاهر ڪڍي ان ۾ پائدار قومي ۽ اخلاقي جرئت پيدا ڪري سگهن.

غلام ۽ پيڙهيل قوم جڏهن پنهنجو قومي آڇو حاصل ڪري وٺندي آهي ته پوءِ تخليقڪار پنهنجي حقيقي ۽ اصلوڪي منبر تي وڃي ويهندو آهي، جتان اڳي وانگر، امن، انصاف ۽ پائيداري جي وڻندڙ فضا ۾ پنهنجي اندر ۾ پيدا ٿيندڙ حسين خيالن ذريعي فطرت جي حسن سان ابدي رهائون ڪندو آهي ۽ مسلسل ڊپ ۽ بي يقينيءَ جي پڄاڻيءَ تي خوش ٿيندو آهي. اتان ئي امن - عالم ۽ جمالياتي تسڪين جا چشما ڦٽندا آهن.

مٿي جيڪي به مختصر طور تي هڪ تخليقڪار (اديب - شاعر) بنسبت بحث ڪيو اٿم، استاد بخاري اهڙن شاعرن ۾ نهايت قداور آهي. سندس هن ڪتاب ”لهر لهر دريا“ ۾ اهڙائي موضوع چٽيل آهن جن ۾ قومي جبر خلاف جنگ، اتساهه، اميدون، ارمان، خوشيون، ڏک، ٽهڪ، چيخون، ڏس، ارادا، هوش ۽ حوصلو ڏياريندڙ چارستا رچيل آهن.

جتي حسن سان اٿاهه پيار آهي، اُتي ڏاڍ سان اٿتڪ جنگ جوڻيل نظر ايندي. سندس دل ۾ پنهنجي پيڙهيل مظلوم قوم جو درد، انهن جي غلاميءَ جو احساس، انهن جي چڙوچڙ رکڻ تي سياسي اڳواڻ جي روپ تي افسوس، پنهنجي پونءَ جي پترن - ٻوٽن، پنن، ميون، وڻن، ڍنڍن، ندين، واهن، ڪسين، پاڻي، اناج يعني زندگيءَ جي سمورن پهلوئن سان محبت، بلڪ اٿاهه محبت سندس هڪ هڪ لفظ ۾ ڀريل آهي.

قومي ٻڏي لاءِ تڙبي ٿو، آزادي وٺڻ لاءِ ڳچيءَ واري ڳٽ کي چيلهه جو سندرو ڪري ٿو ۽ همالي کان به وڌيڪ پختو عزم رکي ٿو.

هو جتي واتوڙي شاعرن کي ننڍي ٿو، اتي بيان باز سياسي اڳواڻن کي به شرمائي ٿو.

استاد بخاري، پنهنجي زندگيءَ ۾ ئي آزادي ڏسڻ جو آرزومند آهي ۽ سياستدانن جا ويڃائتا روياءَ کيس سخت قدمو پهچائن ٿا. هو پنهنجي ڌرتيءَ، پنهنجي ٻوليءَ ۽ پنهنجي قوم سان سچو آهي. هن جو جسم هن جي ڌرتي آهي. هن جو روح سنڌي قوم آهي، هن جي زندگيءَ جو مقصد سنڌي ٻوليءَ جي ابدیت آهي. استاد بخاري سنڌ ڌرتي ۽ سنڌي قوم جي سڌ تي هر حال سر سوڌو تيار لڳو پيو آهي. هو چوي ٿو:

آڙاهه ۾ آلاڻ، اها ان ٿيڻي،
۽ سون ۾ ڪاراڻ، اها ان ٿيڻي،
جنهن وقت سڏي سنڌ، بخاري پٺڪي -
ڇا لاءِ ۽ ڇا ڪاڻ، اها ان ٿيڻي!

سرڪش سنڌي
لاڙڪاڻو

ٿورا

”ٿورن جي ڳالهه ڇيڙن آسان پر نباھن محال آھي.“

آءُ اڪيون ٻوٽي ڌيان ھلايان ٿو ته رب جو قسم ڄڻ ته سڄي
ڪائنات جو پاڻ کي ٿورائڻو پيو سمجھان. هر امن پسند انسان جو
ڪنھن نه ڪنھن نموني مون تي احسان آھي.
ھن ڪتاب جي سلسلي ۾ الائي ڪيترائي قريدار اڃا پاڳي
پائيوار ٿيندا. محترم مير محمد پرهياڙ ۽ سبحان ميمڻ صاحب ھن
ڪتاب ڇاپرائڻ لاءِ صلاح بہ ڏني ۽ مالي تعاون بہ ڪيو. عزيزم مقصود
گل ۽ سندس ڀائر، منظر، اختر، ان کانسواءِ مختار گھمرو ۽ سرڪش
سنڌي بہ سھڪاري ساٿي اٿم. ادا حاڪم علي شاھ ۽ دادو جي
دوستن جيڪو ساٿ ڏنو آھي سو ھلندو رھندو. آءُ ٿورائڻو.

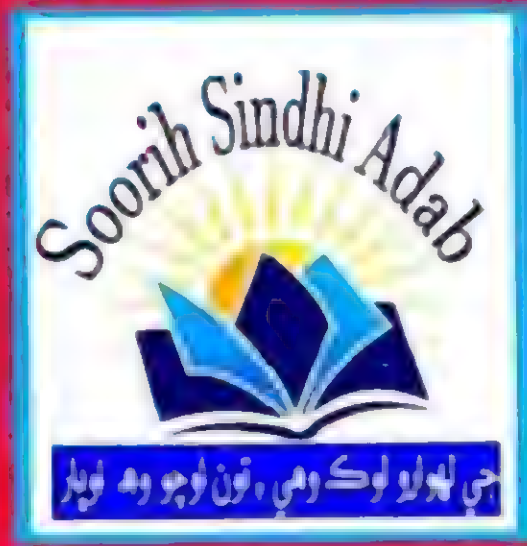
جي طاقت ڏني رب ته لاھي بہ ڇڏبا،
جي لاھي نہ سگھبا ته پوڳائبا پيا.

استاد بخاري

غريب آباد محلو دادو، سنڌ

سوره سنڌي ادب

صاحب خان سوره ميرائي

Cell No: 0344 3919786

0300 3404488

چوستا

نالو : صاحب خان ميراڻي

ولد : بهادر علي

ادبي نالو : سوره ميراڻي

جنم : 08.04.1975

جنم هنڌ : ڳوٺ ڪپڙو، تعلقه

رتوديرو، ضلعو لاڙڪاڻو.

حال ائڊريس : غريب آباد محلہ،

نئون ديرو، تعلقو رتوديرو.

تعليم : M.A سنڌي

ڪرت : اسسٽنٽ سب انسپيڪٽر آف سنڌ پوليس

اڻ ڇپيل ڪتاب

ڌرتيءَ جا رکوالا (ٻارن لاءِ ناول) 1990 ع

سائرسهس گجن (شاعري) 2021 ع

بره منجهارا بوند (شاعري) 2022 ع

صاحب ديوان سنڌي شاعر (تحقيق) اڻ مڪمل

موبائل نمبر : 3919786 – 0344

0300 – 3404488

اي ميل : sahibkhanmirani0@gmail.com

عزم

اگر عزم اڻ ٿر اٿن ٿا ته پو،
همالا همالا جهڪي ٿا پون،
مگر وهم ساگر وٺن ٿا ته پو،
جوالا جوالا، پُسي ٿا پون.

جيءَ جيارا

سموندين کي هوندا ڪنارا به آهن،
پهاڙن ۾ ووڙيو ته چارا به آهن.
جي جرڪي جيئن جو پڪو فيصلو آ،
ته هن جوءَ ۾ جيءَ جيارا به آهن.

نه ٿيندو نه ٿيندو

ڪنول گل مان ڪوڪو، نه ٿيندو نه ٿيندو،
”بخاريءَ“ کان دوڪو، نه ٿيندو نه ٿيندو،
* ملهائي نه جو ٿيڻ جيگل جي لوڪو!
اهڙو ڪوبه ٿوڪو، نه ٿيندو نه ٿيندو.

خدمت ڪنداسين

محبت سان ڀرپور محنت ڪنداسين،
۽ محنت جي هر ريت عزت ڪنداسين.
* ۽ عزت اسان جي انهيءَ ۾ ئي آهي،
ته پيارن پنهورن جي خدمت ڪنداسين.

نه ٿم ناآميدي

جي ڦاٽن ٿا ڪپڙا ته سبجن به ٿا،
رُسن ٿا جي پيارا ته پرچن به ٿا،
نه ٿم ناآميدي، ٻڌايو ملڻ،
چڪي ٿا پون چاڪ، پرچن به ٿا.

سنڌي - ٻڌي

وجهو ڊوڙ هيڏي اچو سڀ وڌي!
(1) رني ڪوٽ مان تاج تختي لڏي،
پڙهو ڌيان سان ان جا سونا اکر،
لکيل لفظ آهن ته ”سنڌي - ٻڌي“.

(1) تاج صحرائي

گفتو

”اڃا رات آهي“ ننڊاڪن جو گفتو،
”اٿو ڏينهن ٿي ويو“ سجاڳن جو گفتو،
”ملي ٿي نٿو ڪجهه“ ڪراڙن جو گفتو،
”وٺي رهيو سيڪجهه“ جوانن جو گفتو.

سندرو

عُمر رات سڀني سدورو لڌم،
انهيءَ سڀني همت وڌيءَ ۾ وڌم.
ڏسان ٿي: پڪل پئي ٿي گهوگهو ڏٺيم،
ڳچيءَ مان ڪڍي ڳٽ، سندرو ٻڌم.

مظلوم

ڏسڻ ۾ ته گوڏي جو چڻ گاه آهن،
(1) حقيقت ۾ گجگاه ڪَندا آهن.
- متان تون سڪو واه سمجهين وڌيرا!
وهي پيا ته مظلوم درياه آهن.

(1) سيوهڻ جي سامهون درياه پار پيلو

چو؟

ڦٽن گيت سُرھا ڳلابي ڳلابي،
انهن آڱرين ۾ هي پيلاڻ چو؟
نگاهن مان اڀريو پوي ڪاميابي،
انهن جي اکين ۾ هي آلاڻ چو؟

اوشاعري!

مڃيم، سچ جو سچ ۽ بچ آهين،
بڪئي لئه ڳيو ناهين، او شاعري!
وڏي ذات تي ڏيهه ڪي روز ڏين پر،
ننگي لئه لٽو ناهين، او شاعري!

ڊوڊو

مزورن ڪسانن جي محنت به ڊوڊو،
سلي ۾ اٿن ساهه، محبت به ڊوڊو،
پلو ڪيت گهرجي، ڀريو پيٽ گهرجي،
غريبن جي سستي سياست به ڊوڊو.

اُستاد

لکڻ جو قسم لوح توڙي قلم جا،
نگهبان اوهين خاص استاد آهيو.
قطعو منهنجو حق جي وڪالت ڪري ڇا،
اوهين خود به مضبوط فرياد آهيو.

استاد ۽ قوم

هنن جون چماتون اڃا ياد آهن،
اڪيون ڪول او قوم، استاد آهن.
هنن جي حقن جو حساب ئي نه آهي،
سڄي قوم سرهي جي هي شاد آهن.

مفادن جو ٽڪراءُ

ڇوان ٿو ته ساٿي جي سرلا هجو،
ته پونگن ۽ بنگلن جا پٽڪا ٻڌو.
جي گيرب ڪيا ٿورا گهٻرا هجو،
مفادن جي ٽڪراءُ جا ڪڙڪا ٻڌو.

جوتجي ويا

جتن سان جتن ۽ متن سان متا،
جيئن ڪاڻ جنگاهه ۾ جوتجي ويا.
گرڻ ۾ گتا ڪي ڪتا ڪي رتا،
ڪي آتا، ڪي ڪاتا، ڪي بازي ڪتي ويا.

ڪلڪون، ڪهاڙيون

او هاري او ناري! او ڪڙمي مزورو!
اسان واريون ڪلڪون امانت اوهانجي.
توهانجون تڪيون ڪوڏرون ۽ ڪهاڙيون،
توهان جو قسم آهي، طاقت اسان جي.

زمانو اٿي پيو

اٿيو هاڻ گهوٻو ۽ پانو اٿي پيو،
ٻنيءَ سان گڏ ڪارخانو اٿي پيو.
ڌني اپ لولي، جهلي پُونءِ جهولي،
مگر چيلهه موڙي زمانو اٿي پيو.

اٿائو - سٿائو

جي پهچي ته انسان زهري تي پهچي،
اٿائو به اُن لئه اٿائو ڪٿي آ؟
نه تو ڪير اڄ تائين ڪينسر کي ڪڍي،
سٿائو به ايڏو سٿائو ڪٿي آ؟

پورهيو

قلم سان ڪجي بيلچي سان ڪجي،
گهڙي سان ڪجي يا گلي سان ڪجي،
بهر حال پورهيو ته پورهيو ئي آهي،
سئيءَ سان ڪجي يا رني سان ڪجي.

وڏو چارُ دنيا...

وڏو چارُ دنيا وڃائي ڇڏيو آ،
بکڻي پيٽ رهندو وڃائي ڇڏيو آ.
* پيئڻ لاءِ پاڻي، چڱڻ لاءِ چوڱو،
قفس جي ڪُن ۾ رکائي ڇڏيو آ.

دنيا

سمونڊن جي قبضي ۾ صحرا آڻو،
پهاڙن جي گهيري ۾ دريا آڻو.
اڏامون ٿا ڪيڏو به، آفاق آڏو،
وڏو ڄڻ ته پڇرو هي دنيا آڻو.

ته چاهي

ڪٿي ڪنهنجي پيڙي ٻڏي وئي ته چاهي؟
جي لوڙهي تان جهرڪي اُڏي وئي ته چاهي؟
سڄو ڳوٺ دهلن دمان تي جهومي،
جي گهر مان ڪا گونگي گڏي وئي ته چاهي؟

برف مان درياه...

جتي برف ڏاڍي ۾ ڏاڍي ڄمي ٿي،
اتان ئي ته درياه وهندا ڏسون ٿا.
جتي چيچڪا ڪائي ڌرتي وڃي ٿي،
اتيئي ته گجگاهه ڦٽندا ڏسون ٿا.

تجربو

جي ڇهه ٻهه ته ڌاريا به چوڌار ڏسندين،
جي پتڪو ته پنهنجا به بيزار ڏسندين.
پين کي ته ڇڏ پر وڏي وٺ پڪڙ ۾،
تون خود پاڻ کي پاڻ کان ڌار ڏسندين.

آزمائي ڏنوسين

مٿيون مائٽيون آزمائي ڏنيون سين،
★ سڳيون پائپيون آزمائي ڏنيون سين.
مصيبت ۾ ڪو يار همدرد ڪونهي،
پڪيون دوستيون آزمائي ڏنيون سين.

؟

ڏٺو ڇا، ڪو پاڇو، اڏائي پڪيءَ جو؟
مليو ڇا، بيابان ۾ ڦرهو ڪجيءَ جو؟
او گهاتو! گهڙيو مان به ساگر ۾ آهيان،
ها، مونکي به هٿ ۾ چلر آهيءَ جو.

تدبر، مقدر

ملهي ۽ مري هي ڏٺو ڏيک مون،
ته ڪوشش ۽ قسمت جي چڪري لڳي.
تدبر هو اوثر ۾ لهرون تڪيون،
مقدر ٿي ساگر ۾ تڪري لڳي.

وڏي وٽُ

وڏي وٽُ آهي سچيتو شعور،
هجي هوش سان جوش، جذبو ضرور.
فقط عقل تي فخر شاطر عيار،
رڳو هاءِ تي زور اوڳو مزور.

سچي ڪرا!

وڏا وات ۾ چو اٿئي مڱَ زمانا،
ستايو غريبن کي ڪنهن آ، سچي ڪرا!
چڙهي ڏي اجايا سجايا بهانا،
حقيقت کڻي اڃ ته ڪيرئون اچي ڪرا!

حقيقت

حقيقت بياني، گلا ٿي پوي ٿي،
حقيقت پسندي، ثنا ٿي پوي ٿي. ★
ڪجي ڪيئن استاد ڪيڏانهن وڃجي،
حقيقت لڪائڻ، خطا ٿي پوي ٿي.

زندگيءَ جي هوا

مٿي ۾ اٿئون زندگيءَ جي هوا،
اسين تيز رفتار آهيون سو آهيون.
اڙي موت! ساهت جي رستي مٿان،
اسين توتي هسوار آهيون سو آهيون.

ٽڪراءَ، سرچاءَ

هي مھراڻ موجون، هي چوليون چٽيون،
هي چڪتاڻ جيوت جو آهي نشان،
جو ٽڪراءَ تنهن ۾ به سرچاءَ آ،
عداوت به الفت جو آهي نشان.

آرزو - جستجو

تمنا ۾ تحريڪ موجود آ،
ترقي جي تاريخ موجود آ.
جتي آرزو آ، اتي جستجو آ،
زمانی جي تصديق موجود آ.

ڇا ٿي ويو آ

حڪومت ته عهدن ۾ مجبور آ،
پر آزاد رعيت کي ڇا ٿي ويو آ؟
ڪندي مصلحت فيصلو آهي ڪم سڻ،
حقيقت جي غيرت کي ڇا ٿي ويو آ؟

دغائون، انائون

ڪلامن ۾ منصور شاعر اسان جا،
بيانن ۾ مشهور رهبر اسان جا،
دلين ۾ دغائون، سرن ۾ انائون،
پڙهي دؤر ويو آهي، اندر اسان جا.

سوچون سنڀالي رڪو!

پلي مون کان سڀ موڪلائي ڇڏيو،
رڪو ”ياد“ باقي ڀلائي ڇڏيو.
بخاريءَ جون سوچون سنڀالي رڪو،
مٽي سا مٽيءَ سان ملائي ڇڏيو.

چمن دفن ٿي ويو

سڄي آڌ صديءَ کي سوا پهر ۾،
نبيريون وڃون ٿا، ٻڌائي ڇڏيو.
بخاري جي خوشبو بچي شهر ۾،
چمن ٿي دفن ويو، هلائي ڇڏيو.

نئون نظارو

تو ساگر ٿي ڪهڙو سهارو ڏنو؟
تسي ٿر کي ڪارو ڪنارو ڏنو.
جگر تهڪندڙ آ، نظر بهڪندڙ آ،
نئون زندگيءَ کي نظارو ڏنو.

محبت مچائي چڏيسين

الائي ته ڇا ڇا وڃائي وڃائي،
سڄي زندگي ئي وڃائي چڏيسين.
طبيعت رتو ڇاڻ مڇ ۾ نچائي،
چون ٿا محبت مچائي چڏيسين.

عقيدو، عقل

جهور عقيدو اُڏڙي پيو آ،
عقل - جوانو اُگهڙي پيو آ.
حُجري جون ٿا ٿوڻيون ڪوڙيو،
هوڏان عرش به اُڪڙي پيو آ.

رَنپ، رقص

يَمِيت يَمِيت دَور ڏَڳي پيو،
گهوگهت گهوگهت گول وڃي پيو.
صحرا، ساگر رَنپ پوي پئي،
”رَمبا رَمبا“ رقص هلي پيو.

جهد جو ناد

دور نئين جي ديد ۽ دل ۾،
فڪر ته ڇا، فولاد وڃي پيو.
ساگر، صحرا، محفل، مل ۾،
جهد - بقا جو ناد وڃي پيو.

✓ محنت

خلقت سڏڪي گهرندي آهي:
صحت، دولت، شهرت، عظمت.
قدرت مُرڪي چوندي آهي:
محنت، محنت، محنت، محنت.

’ واکو واکو پرچم

هي غم دل جو مرهم سمجھو،
ماتر سچ جو سرگم سمجھو.
جهڙوڪو جهڙوڪو فاتح - هٿ،
واکو - واکو پرچم سمجھو.

سندو تنهنجو

ڏينهن جو ڪم آ، رات جو غم آ، سندو تنهنجو،
منهنجو هڪڙو هڪڙو دم آ، سندو تنهنجو.
گيت لکان پيو، جنگ لڙان پيو، ڏيه ڏسي پيو،
ڪن تي قلم آ، هٿ ۾ علم آ، سندو تنهنجو.

هي ممڪن آ

صحرا، ساگر بنجي وڃن، هي ممڪن آ،
بحرن مان بر بنجي وڃن، هي ممڪن آ.
ناممڪن ڪجهه ڪونه رهيو آ، او ڏاڍا!
ڏونگر پوپر بنجي وڃن، هي ممڪن آ.

سپنا، ساڀيان بنبا

جهڙنڪا، طوفان بنبا؟ هو ڏس بنجن ٿا پيا!
بريٽ بستان بنبا؟ هو ڏسن بنجن ٿا پيا!
ناممڪن ڪجهه ڪونه رهيو آ، او بابا!
سپنا، ساڀيان بنبا؟ هو ڏس بنجن ٿا پيا!

بنا عنوان

وقت هجي روھيلو رڻ پٽ.
ڏينهن ضرور ته ٿوهر هوندا.
ذهن جتي اونداھيون غارون،
فکر اتي ڪاريهر هوندا.

ڏينهن تتو

ڏينهن تتو، ترُ تاندا، تامون،
آوا ٿي ويا ٿاڻا، ٿانءِ.
پيا ته ڇڏيو خود سورج ڪرڻا،
ڊوڙي ڳولن ڇاڇا، ڇانءِ.

جيون - جنگاهه

جيون جو جنگاهه زمانو،
اوڙي پاڙي ۾ آڙاهه.
(1) ڌري پٽ تي پاڻيپٽ ۾،
ڪيتر وٺندو ڪير پناهه.

(1) پاڻيپٽ مان مراد جنگ جو ميدان.

هيناهين

سورج پنهنجا ڪرڻا پاڻهي،
پنهنجي منهن ۾ پالا ڪوڙيا.
هيڏا سارا سمنڊ سگهारा،
هڙ پنهنجي هيناهينءَ ٻوڙيا.

آس ته ڏس!

سورج جو ناهيرو ڪوڙي،
رُج جو ڪير ٿي سچ ولوڙي.
تاسَ تڪيءَ جي آس ته ڏس هو،
ريتِ تتيءَ تي اُس ٿي ڊوڙي!

عيدون اينديون

مايوسين جي ڪُن مان نڪري،
جُنڱ - جهاز - اميدون اينديون.
ماتامن جي جُهڙ مان اُپري،
عزمِ عظيم جون عيدون اينديون.

دنيا جي همدردِي

پڳ لاهي پوڇو ٻڌرائڻ،
سِرُ ڦاڙي سُرُمو پارائڻ،
هئُ دنيا تنهنجي همدردِي!
رت رٿاري رٿاري پرچائڻ.

ٻهڳڻ چائي چار

ٻهڳڻ، چائي چار ٿين ٿا،
بعضي بزرگ، ٻار ٿين ٿا.
روه منجهان ٿا روهي بنجن،
پونءِ، پريءَ جو ٻار ٿين ٿا.

هوشيار رهو!

دل پنهنجي سنڀاليو، ميلي ۾ دلبر به آڻو،
هوشيار رهو، جو رستي ۾ رهبر به آڻو.
هٿ دانهن ٻُجهي ڪنهنجي به نٿي، ڪو صحرا آ،
هٿ ماسُ ملي ٿو ماڻهوءَ جو، بازار به آڻو.

حرکتون

بعضي بعضي اُپُ ڪري ٿو، ڪڪرن واريون حرڪتون،
هيڏو ڏاڳهو پيلو ننڍڙن تارن واريون حرڪتون.
آءُ به ڪٿ استاد، ڪٿي شاگرد ٿيان ٿو دوستو!
پنهجن يارن کان به ٿين ٿيون، ٻارن واريون حرڪتون.

پنڌُ ڊگهو

رات ۽ ڏينهن جو آهي ٻڌو تو چيلهه - پٿو،
ٽڙڪي، چانءُ جو چٽڪرو آ پنڌ ڊگهو.
صدمو صدمو، ڪنڊو، گذرئين جهنگ منجهان،
رهڙيو پيو آ راڳي تنهنجو روح سڄو.

تنهنجي هٿ ۾

ساگر، صحرا صحن ته ڏونگر ها ليڪا،
(1) تنهنجا گهروندا، افريشيا ۽ امريڪا.
سپنا، ساڀيان، ٺاهين، ڊاهين ويٺو تون،
خير ۽ شر جا تنهنجي هٿ ۾ رانديڪا.

(1) گهروندا: مٽيءَ جا ننڍڙا پاراڻا گهر.

مظلومن جا واک

مزورن جا ڏينهن ڦرن ٿا مل جي ڦيٿن وانگر،
سيٺين جا سرمايا سوگها لوهن ٿنڀن وانگر،
ظالم انڌا، ٻوڙا، گونگا تابوتن جان آهن،
مظلومن جا واک وڃن ٿا پٽ جي دهلن وانگر.

هڪڙي عمر هزارين آسون

سانڀر لاڪر دل پئي ڪئي آ محبت جي مزدوري،
ڪافي عشق ڪايم، دل جي پوبه نه آوري پوري.
هڪڙي عمر هزارين آسون اهڙيون دل ۾ ڌاريون،
هڪ هڪ آس هزارين عمرين ماڻي پو به آدوري.

حوصلو

هي ضروري ناهي هر هر زلزلو پيدا ڪجي،
قوم ۾ ليڪن مسلسل ولولو پيدا ڪجي.
مشڪلاتون اينديون رهنديون پر ٻڌو مشڪلڪشا!
هر قدم تي هوش سان گڏ حوصلو پيدا ڪجي.

جنگي گيت تي ناچ

شاعر سوچيو: واکا ٿيندا،
وڻ - وڻ وڃندا، پک پک اُڏندا.
جنگي گيت تي ڪنهن کي سڏ هئي،
ناچو بنجي نينگر نچندا.

سند سڙي پئي...

تنهنجي اک ۾ پتلي ناهي، پٿري آهي،
سند سڙي پئي، تنهنجي اک روئي به نٿي.
تنهنجي بت ۾، رت جي بدلي ريتي آهي،
خالق لڇي پئي، تنهنجي دل چرڪي به نٿي.

ديس نه اڌ ٿيندو

اخبارن ۾ جو تون روز نيرين ٿو،
سندو ڌرتي آڏيري ڪا پڪري ناهي.
ڌڙ آڌ ٿيندا، پيٽو، ديس نه اڌ ٿيندو!
ديس ونڊايون، هيءَ ڪا هٿ جي وڪري ناهي.

استقبال

ويھين سن ۾ باقي آھن يارھن سال،
ايڪھين جو ڪرڻو آھي استقبال.
ڪاتبُ - وقت لکي ٿو يئو تقدير،
ڪاھل لاءِ زوال تہ لائق لاءِ ڪمال.

او طوفانو...!

او طوفانو، ڪارونجھر گھر منھنجو آ،
سَر - تيليءَ تي چيھي جو آڪيرو ناھي.
دھ - دھ، دڳ - دڳ قبضو آ، تر منھنجو آ،
ڳيري وارو ٿاريءَ تي واھيرو ناھي.

ٿي

انگ اُگھاڙي جي اڳيان اولو بہ ٿي!
پوت ٿي، پھراڻ ٿي، پتڪو بہ ٿي!
ظالمن جي ڪنڌ ۾ ڦنڊو ٿي پئ،
ڀائرن جي چيلھ جو سندرو بہ ٿي!

دوستي، دشمني

پيار ۾ سونفن جا گل سرها ٿيو،
خار سان سيلها تڪا کنڊا ٿيو.
دوستيءَ کي دل جا گلدستا ڏيو،
دشمني ڏاڙهي ته پو ڏنڊا ٿيو.

هر جڳه تي هوڪ

دشمنن لاءِ نانگ واري ٿوڪ آ،
دوستن لاءِ مور واري ڪوڪ آ.
شر هلايو: شاعري گم ٿي وئي،
خير گرجيو: هر جڳه تي هوڪ آ.

پيدا ڪجي

درد ۾ زندهه دلي پيدا ڪجي،
ڪشمڪش ۾ دلڪشي پيدا ڪجي. ★
پنهنجي دنيا، پنهنجي، آزادي، خوشي،
ترسجي چو، خود وڌي پيدا ڪجي.

طعنا ۽ پٿر

ڪنهن کي سڏ هئي ڦٽڪا وسندا،
خان لڳا بٽ ڪلندا وتنندا.
لفظ سڏا بمر گولا ناهن،
طعنا پٿرن کي ڇا لڳندا؟

قدرتي قاعدو

فرد توڙي قوم لاءِ هي قدرتي آ قاعدو،
موت کي منهن جو ڏئي سگهندو اهو جيئندو پيو،
ويٺي ويٺي وات جي رد ڪد مان ڪهڙو فائدو،
جو ڪري اٿندو، اٿي هلندو، اهو وڌندو پيو.

وقت جي واردات

وقت جي ويٺي لکي مون واردات،
لک اصول استاد، ڀڻڪيو مشڪلات.
”عزم جي سامهون، جهڪيو آفت پوي،
ڏينهن کي روڪيندي ناهي ڪابه رات“.

حال جا ڪردار...

عزم ۽ امڪان جا آرڌا - آرڌا،
سي به لاهي وينا ٻڌتر ۾ لڏا.
چو نه آئيندا اسان جا ڀٽڪندا،
حال جا ڪردار ٿيا آندا - جڏا.

هوشياري!

هن صديءَ جي ديڳ ۾ سنڌوندي،
سامراجي آڳ کان اُڀري پئي.
هوشياري ڪلڪتا، ڪابل، سبي!
انقلابي ايشيا اُڀري پئي.

هوڏ

پاڻيپٽ ۾ طاقتن جي هوڏ آ،
همتن ۽ حڪمتن جي هوڏ آ،
هوڏ جو، هڪ هڪ ڏجي ڪهڙو مثال،
ڇڻ ته هي جڳُ جيون جي هوڏ آ.

؟؟

كوششون - كنجون كٽي گم ٿي ويون،
قسمتن جي ڳنڍ ۾ ڳوليون ٿا ڇو؟
اڄ - اڃا ۽ سڀاڻو سوجهرو،
ڪالهه جي ڪچڪول ۾ ڦولهيون ٿا ڇو؟

سنگدل ويهين صدي

شوق جون شڪتيون غمن ۾ غرق ٿيون،
ڄڻ ته قومون، انجمن ۾ غرق ٿيون.
سنگدل ويهين صدي تنهنجي هٿان!
جهومنديون بستيون، بمن ۾ غرق ٿيون.

بابر، ابراهيم

دين جي ڀر يا ڌرم جي نام تي،
ڪنهن کي سرمائڻ مان ڪجهه ورڻو نه آ.
(1) بابر، ابراهيم ٻئي اسلام تي،
جو لُٽڻ آيو اهو ٽرڻو نه آ.

(1) مغل بادشاهه بابر ۽ ابراهيم لوديءَ ڏانهن اشارو.

قدامت جي شڪست

هڪ صدي اڳ ٿي چڪو هت فيصلو،
(1) جنگ، مياڻيءَ جي، قدامت جي شڪست.
ڪلهه به هو ۽ اڄ به ساڳيو سلسلو،
فتح حڪمت جي، جهالت جي شڪست.

... نه چيڙيو دوستو!

منهن ٽڪيو ماڻهن جو، ويسن ڏي ڏسو،
دل جي ڌنڌن کي نه چيڙيو دوستو!
تهڪڙا جن وٽ ڪڙن تن سان ملو،
دردمندن کي نه چيڙيو دوستو!

قدر آهن جو...

قدر آهن جو ڪٿي ٿيندو ته آ،
هانءُ هوائن جو لڏي ويندو ته آ.
باغ جو گل گل ۽ پن پن پوک جو،
داد، دانهن کي ڏڏي ڏيندو ته آ.

(1) مياڻيءَ واري هنڌ، انگريز ۽ ٽالپرن وچ ۾ دوبرو مقابلي ڏانهن اشارو.

شعر گرجي قوم سان

شور ڪهڙو لهر جو ساگر سوا،
زور چاجو واءِ جو اوڻر سوا،
شعر منهنجو گرجي، گڏجي قوم سان،
اسلحو بيڪار آ لشڪر سوا.

پير پختا ڪر...

بحر ٿي او دوست، چر ٿيندو نه ڪر،
توڻ ان ڪارونجهڙ، ڪڪر ٿيندو نه ڪر. ★
پير پختا ڪر پير جي پاڙ جان،
واءِ وانگر دربدر ٿيندو نه ڪر.

ليکون ڪر

ڇا وڃايو، ڇا مليو، ليکون نه ڪر!
ڪجهه کٽيو، ڪجهه هاريو، پٽڪون نه ڪر.
ڇا اچڻ کان اڳ، وڃڻ کان پوءِ ڇا، ★
ڇڻ ٻڙي مان وٺي ٻڙي، الڪون نه ڪر!

ايترو پردو نه ڪر

چهره هر هڪ ديد کان گم، گفتو هر هڪ گوش کان،
اعتبار ئي گم ٿئي ٿو، ايترو پردو نه ڪر!
آدميءَ جو سڀنيو آ، يا تنهنجو آهي فيصلو،
حشر ڪر، هيڏو وڏو هي مسئلو ڏنڌلو نه ڪر!

خواهشون...

خواهشون جيڪي ڪڏهن پوريون نه ٿينديون،
ڄڻ ته خوشبويون جي ڪنهن ناهن سُنڱهيون.
حسرتون اڻورچ دل جون مون ڏٺيون،
رُچ ۾ روجهون اڃاريون پئي ڏڪيون.

عشق کي آرام ڇا

عشق اڻ جهل، عشق کي آرام ڇا؟
ولولي تي ولولو، آ دام ڇا؟
مون ته ماڻڻ جو ڪيو آ فيصلو،
صبح ماڻيم سور، ماڻيان شام ڇا؟

کوبه کم مشکل نه هو

يا ته ڪوشش جو عمل ڪامل نه هو،
يا ته پورهيو، پيار سان شامل نه هو.
نيڪ نيت، هوش، همت شرط هو،
مرد سامهون کوبه کم مشکل نه هو.

ارتقا رکجي نه ٿي...

ڇو ڪٿي رکجون رفيقو، ارتقا رکجي نه ٿي،
زندگي جي آرزو ۾ جستجو ٿڪجي نه ٿي.
سائيو، سَندرا ٻڌي، هلندا هلو وڌندا هلو،
پاڻ ڇو بيهي رهون، دنيا جڏهن بيهي نه ٿي.

قوم ٽڪبي نه آ

لوچ ويڙهي سوچ ۾ رکبي نه آ،
لات پوچي پاند ۾ ٻڌبي نه آ.
شخص ڪو ڪڪ ٿئي ته ڪڪ ٿي ٿو سگهي،
قوم ساري ڪجهه به ٿئي، ٽڪبي نه آ.

چو؟

جا گهڙي آئي وڌي، ڇڏجي به چو؟
صبح جو ڪم شام تي رکجي به چو؟
سوچ، ڇيهي ڪي مٿان ڇهندو هجين؟
زهر جي ذرڙي مگر چڪجي به چو؟

دهشتناڪ انديشا

هو وتن ٿا عيش جا شيشا ڪنيون،
هي اچن ٿا گهرج جا تيشا ڪنيون.
دور - دنيا جهومندا وڌندا هلن،
دل ۾ دهشتناڪ انديشا ڪنيون.

بند ڪر افواه

خام آ، جنهنجو به آهي هي خيال؛
سند ٿيندي ختم اڳ چاليهه سال.
سند رهندي، سنڌي رهندا شاد باد،
بند ڪر افواه، ڌارين جا دلال!

شوق ۾

نيم ديوانو بخاري شاعريءَ جي شوق ۾،
سند آڌ تي ٿي چري پئي نوڪريءَ جي شوق ۾.
خلق جيئن جيئن ٿي ڪسي، تڙبي لڇي تيئن ٿو نڇي،
لوڪ جو دشمن مدبر، ليڊريءَ جي شوق ۾.

آهي ڪٿي؟

ڪئسٽن کان ٿي وي تائين شاعري!
تيز باغي شاعري، آهي ڪٿي؟
هر قدم تي ڪوئي بيٺي رهبري،
انقلابي - رهبري، آهي ڪٿي؟

اسان جي شاعري

ٻوڙ سرهي بوستان جي شاعري،
روشنِي آ ڪهڪشان جي شاعري.
جوش، هوش ۽ حڪمتون جا ٿي ڏسو،
دوستو، سمجهو اسان جي شاعري.

اثر انقلاب

رات کي سڪرات جو آهي عذاب،
جو اڳيان اڀريو اچي پيو آفتاب.
خواب آ، هر رعب تخت ۽ تاج جو،
هڪ حقيقت آهي ان تر انقلاب.

حوصلو

سامهون آري مسئلي تي مسئلو،
ڪربلا گذري ته ڪڙڪي زلزلو.
اهڙي محشر ۾ دلاور دوستو،
هوش کي گهرجي خدا جو حوصلو!

ڏاڍو ڏکيو

دوستيءَ جو دم هڻڻ ڏاڍو ڏکيو،
ڪنڌ تي پربت کڻڻ ڏاڍو ڏکيو.
ڪلڪيوليٽر کي ڇڏيو، انسان کي -
يار جو ”هڪ ڳڻ ڳڻ“ ڏاڍو ڏکيو.

امن جو نغمو

عزم اڌري آسمان کان اڳيرو،
عرش اعليٰ ڪهڪشان کان اڳيرو،
امن جو نغمو ڏنم گونجي ويو،
سند ڇا ساري جهان کان اڳيرو.

شعر اريم قوم کي

منهنجو حصو مڱ، قصو مختصر،
قوم منهنجي ڪوٺ، ساگر بي ڪپر،
شعر اريم قوم کي ٿي ويا امر،
قوم منهنجي معتبر کان معتبر.

خامشي ۾ سرڪشي

خامشي ۾ سرڪشي ڏسڻي اٿئي -
بي ڊيپي بانڪي ٽڪر ڏوڙي ڏي ڏس،
خوامخواه جي مسخري ڏسڻي اٿئي -
سمند ۽ طوفان جي جهيڙي ڏي ڏس.

توسان، ها توسان...

”قوم زنده ٿي رهي پر جي زبان زنده رهي،“
مامتا مَرڪي، مَلهي، پر جي امان زنده رهي،
توسان، ها توسان، او سنڌي قوم آ منهنجو وجود،
تنهنجو شان زنده رهي، پو منهنجي ”مان“ زنده رهي.

ڪٿي آ

ڪاٿي آ قوم سنڌي، قومي زبان ڪٿي آ؟
ٿي وي اسان جي اڏمن جو ترجمان ڪٿي آ؟
تاريخ جو جبر ٿو طعنو هڻي پڇي پيو،
آزاد قوم، تنهنجو اوچو نشان ڪٿي آ؟

ههڙو ڪلورُ

پريات بي نه ٿئي ۽ ستارا هليا وڃن،
طوفان تيز ٿئي ته ڪنارا هليا وڃن.
ههڙو ڪلور ڪنهن به نه هوندو ڏٺو ڪٿي،
جو ساڻ پيو هلي ۽ سهارا هليا وڃن.

دلريش / دلڪش گهڙي

مصري جي تڙ ملي يا وه جي گڙي ملي،
ماڪي مٺي ملي يا رسول ڪڙي ملي،
سنهن ساڪ زندگيءَ جي دلريش دلڪشيءَ جي،
ڳاري ڳهي چڏيسين جيڪا گهڙي ملي.

فرار، ڪرار

انبن جي ال ۾ جيئن گدرو به رکيو آهي،
تيئن انتظار ۾ تون ڪجهه اعتبار رک.
هيءَ چيز ڪم جي آهي مشڪل ۾ ڪم پئي ايندي،
ڪانئر - فرار ۾ تون سورهيءَ - ڪرار رک.

اڄوڪو ڏينهن

ڪلو سنڀالي سنڀالي، مٿان رڻي نه پئو،
رڻو ته پاند سان اڳهندا وڃو پُسي نه پئو.
اڄوڪو ڏينهن، جو مس مس مليو آ مهلت ۾،
سڌون هزار، مسئلا سوين، منجهي نه پئو.

اڄوڪو مشورو

جنون، جوش اوهانجو تيار آهي متان،
سڌي ڌڻي، مچرجي، اٿي، ڊڪي نه پئو.
اهو به عيب غضب جو آ، غير جي هٿ کان،
ڇپي ملي ته اٿئي جهڪي، هُشي نه پئو.

ٽپهريءَ ڌاري

دهشت کي لڳي باهه، ٽپهري ڌاري،
عزت جي اگهي آهه، ٽپهريءَ ڌاري،
تدبير ۽ تقدير جي همت کي آ -
وڻ وڻ ڪئي وهواهه، ٽپهريءَ ڌاري.

ڇوڏو نه مليو

آڙاهه ويو اونداھه کي ساڙي اهڙو،
جو پند ته ڇا پاپ جو پيرو نه مليو.
درياهه ويو گجگاهه کي لوڙهي اهڙو،
جو ڌار ته ڇا ڌار جو ڇوڏو نه مليو.

امير، پير کي زردار يار جي ڳولا،
وچين ڪلاس کي غمٽار پيار جي ڳولا،
ملون، بزار، ٻنيون ڳوٺ جون ڳليون شاهد،
غريب لوڪ، رڳو روزگار جي ڳولا.

اونو

امير، پير کي آ مانَ شانَ جو اُونو،
وچين ڪلاس کي ڪلچر زبان جو اُونو،
مريض ملڪ جي قرضي عوام کي آهي،
آتي علاج، لٽي ۽ مڪان جو اُونو.

وطن جي ڌرتي

دل جان جگر آهي، وطن جي ڌرتي،
نيٺن جي نظر آهي، وطن جي ڌرتي،
هر دُک جي دوا آهي طبيبو، بابا -
اڪسير اثر آهي، وطن جي ڌرتي.

نوان جوان...

نوان مشال، نيون روشنيون، نوان شعلا،
نوان خيال، نيون ڪوششون، نوان جذبا،
چيو لطيف، بخاريءَ کي، آزمايون هي،
نوان جوان، نوان قافلا، نوان رستا.

ڪٽڪو

محفل جي لطف، لات ۾ جرڪيو، اُجهيو وڃان،
سچ ٿي پڇين ته ڪونه ڪو اُڪو نه ٿو ڇڏي.
ڪاٿي عزيز زندگي، توکي وٺي هلان؟
ڪنهن جاءِ تي به موت جو ڪٽڪو نه ٿو ڇڏي.

سمجھي نه سگھيس

(1) سقراط، رسل، باغ گهڻو سمجھايو،
بي انت زمانا، توکي سمجھي نه سگھيس.
يا روح نچايئ يا لڇايئ، اهو ڇا هو؟
بي چين بهانا، توکي سمجھي نه سگھيس!

جئي اُڏامر اسانجي...

قبيح دور ٿئي ٿو قديم جي ضد کان،
ڏيو جديد جي هٿ ۾، حسين ٿي ويندو،
فلڪ جو فخر اجايو ته هو اُتاهون آ،
جئي اُڏامر اسان جي، زمين ٿي ويندو.

گهرُ شرڪنن خير

پڪ، پرڪَ جي دنيا ۾، انومان اچي نڪتو،
ماڻهن جي مدد لاءِ هنومان اچي نڪتو،
(1) الياس، خضر کي چيو، گهرُ شرڪنن خير،
جبريل جي پوشاڪ ۾ شيطان اچي نڪتو.

صورت ڪهڙي؟

تخليق جي هر شڪل پڪي شاهد آ،
خالق جي انڪار جي وقعت ڪهڙي؟
بي جسم آ، بي مثل آ، بي هيئت آ،
الله جي اقرار جي صورت ڪهڙي؟

(1) حضرت الياس عليه السلام ۽ حضرت خضر رح.

سُرت - سَمڪَ

تعريف ۽ تحقيق جو ردڪد به ٻڌم،
تشڪيڪ ۽ توحيد جي ٻڌتر به ته هئي.
پئي عشق - عقيدتي جي سهاري تي وڌيم،
پر سُرت - سَمڪَ راهه ۾ رهبر به ته هئي.

روشنيءَ جو ميلو

خوشبو چيو: مڇي پيو هي روشنيءَ جو ميلو،
سندو چيو: جيانن جي زندگيءَ جو ميلو.
تاريخ جو ڪنن ۾ گهوگهو وڳو، ٻڌو مون -
گهوگهو چيو: بخاري، ڪڙمي ڪميءَ جو ميلو.

وقار جي خوشبو

ڏسو عوام جو گلشن، بهار جي خوشبو،
نئين شعور جون هيرون، وقار جي خوشبو.
ڪڙي پلي ته ڪڙي بوستان پٽائيءَ جو،
مڙي پلي ته مڙي آر پار جي خوشبو.

چوستو

تکو هوندو ته چل ڏاتو توکو هوندو،
مڏو هوندو تڏهن بي مٽرکو هوندو.
★ لکيو جيکو بخاري چوستو هوندو،
فضا ۾ ڦڙڪندو ڳاڙهو جهنڊو هوندو.

زلزلو سمجهو

جي ڪوڪون ٿا، وڏو هنگامو ڪوٺيو ٿا،
جي سڏڪون ٿا ته ٿا اوٽر - ڳڙو سمجهو.
اسين مظلوم آلهون ٿا ته لرزو ٿا،
اڄهو مڇرون ٿا، هاڻي زلزلو سمجهو.

تعارف

ايازي عيب سمجهيسين، نه تيموري، نه تاتاري،
پري پيري، اميريءَ کان نه درگاهي نه درباري.
اسان جو يار مزدور آهي، منظور - نظر هاري،
تعارف مختصر، آهيون اسين پورهئي جا پوڄاري.

مقدر ڏي ڏسان چو؟

جي سرڪي ڏين ته ساگر ڏي ڏسان چو؟
جي راضي ٿين مقدر ڏي ڏسان چو؟
گڏي - گوڏي جي ويهاري ڇڏين تون،
سڏي هوڏي، سڪندر ڏي ڏسان چو؟

ڏک سک جو دوگانو

ڏسان دل ڏي ته ديوانو لڳان ٿو،
اڃا اڳتي ته ويرانو لڳان ٿو.
جوڳايو پنڌ ۾ اُس، ڇانءُ گڏجي،
اِهو دُک سک جو دوگانو لڳان ٿو.

عشق ۽ لفظ

مان پنهنجو عشق ماڻهن کي ٿو سمجهايان،
اجهل جذبن کي لفظن ۾ وجهان ٿو.
ايئن ساگر کي باز ۾ ٿو پهچايان،
ڪٿي لهرن کي لوٽن ۾ وجهان ٿو.

مان تڙيان ٿو

مان پنهنجي دل جي ٻڙڪن کي لڪائڻ لاءِ ٽهڪان ٿو،
اوهين سمجهو ٿا جهومان ٿو، قسم اڏمن جو تڙيان ٿو.
جيئن ٿو عشق جو اوثر اڪيڙي پير منهنجا پئي،
تيئن محبوب تنهنجي سونهن کي مضبوط ڇهان ٿو.

اڻ ڏٺا سڀنا

اڄوڪن اڻ ڏٺن سڀنن جو چهرو،
مان آئيندي جي درين ۾ ڏسان ٿو.
ڪڏهن من تاس کي تن جي لهي پئي،
کڻي ساگر کي ڪڪرن ۾ وجهان ٿو.

وصيت

شهيد - سنڌ جو سنڌ سنڌ سهيڙيو،
سوين بخرا ڪري وڪ وڪ وندايو،
”دفن هن ديس جي ديه ديه ۾ ٿئي هو“،
وصيت ويو ڪري، پوري ڪرايو.

نه ايندو

وځايون، ڪيترو جهومي، نچي پر،
چين جو چاهه، چنگن ۾ نه ايندو.
ٻڌايون، ڪوڙ تشبيھون ڏئي پر،
مزي جو لطف، لفظن ۾ نه ايندو.

ايندو ته آهي

چمن جو واس جهونڪي مان نه ايندو،
مگر جهونڪو به ٻو ڏيندو ته آهي.
مزو ساڀيان جو سڀني مان نه ايندو،
اهو مجبو ته ڪجهه ايندو ته آهي.

مرڻ کانپو

ڌڌڙ جو جهول بنجان ها، مرڻ کانپو،
سڄي سنڌڙيءَ تي چٽڪاريوم ها ساڻي!
گهڙو پاڻيءَ جو پسجان ها، مرڻ کانپو،
ڪڍي سنڌو مٿان هاريوم ها ساڻي!

ناهيون ٿا

حقيقت، علم، حڪمت پيار لئ اقرار ناهيون ٿا،
حماقت، وهم، ظلم ۽ زور جو انڪار ناهيون ٿا.
گهڻن يارن جي ليکي ۾ مڙئي اشعار ناهيون ٿا،
ادب جو سُنهن، اسين انصاف جو سنسار ناهيون ٿا.

تر ۽ گهر

يلي امرت لين جي آرزو ڪر،
جهجهي سنڌوءَ جي جرَ جي جستجو ڪر!
ازل کان عرش تنهنجي بحث ۾ پر -
گهڻي ترَ جي ۽ گهرَ جي گفتگو ڪر.

مان ڇو مران؟

مري غالب ٿٿو، مان ڇو مران؟
فراز ۽ فيض وانگر پيو جيان.
پٽائيءَ کي چيم: بابا ٻڌو -
(۱) ٻچي ”سنڌي“ ته مان بي ٿو بچان.

(۱) سنڌي قوم، سنڌي ٻولي

ستَ زبانو

تشخص ۽ تقدس سو به هن ترَ جو؟
تڪلف برطرف، چڪچور ٿئي ٿو پيو.
سچل سرمست وانگر ستَ زبانون هي،
پٽائي جو وطن مشهور ٿئي ٿو پيو.

گهوگهو

ڏنو آ ڏونگرن تر بر کي گهوگهو،
ڪنارا سنگهرون، ساگر کي گهوگهو.
اهو آفاق جو گهيرو ڏئي ٿو،
زمين کي، چنڊ کي، انبر کي گهوگهو.

ٻڏي ٿو ڪير...

ٻڏي ٿو ڪير ڪوئل تنهنجي ڪوڪو کي،
تماشا باغ ۾، ٻيلي ۾ ڌوڏو آ.
سنگهي ٿو ڪو سرهيا تنهنجي خوشبو کي،
انهيءَ بازار ۾ دونهين جي بڏو آ.

آفاق جو گهيرو...

اهو آفاق جو گهيرو چلو آ،
او هستي، چيچ تنهنجي ۾ پلو آ!
ڪري پوندو ڪڏهن ڪٿ نستيءَ ۾،
گسي تو پيو، اڳيئي گهر گهلو آ.

ٻڌ - تر

ڏسيو وڻ - وڻ کي اوڻ ۾ وڃان ٿو،
چڏيو منچر، ننڍي چر ۾ وڃان ٿو.
پتو ناهي ته ڇا ٿيندو خطي جو،
مٿو استاد ٻڌتر ۾ وڃان ٿو.

ڇالاڪ، بيباڪ

اهي جي ان طرف افلاڪ آهن،
هميرڻو، ڪاڪ ۾ جن ڪاڪ آهن.
وڌي ماڻن ٿا منزل ميندرا سي،
جي هڪ ڇالاڪ، پيو بيباڪ آهن.

ته چا ٿئي ها!

جيئن برسات ۾ ڪيلون ائين پونچار ۾ ماڻهو،
نڌڻڪي خلق، ڌڻڪي ٿي جي جيئي ها ته چا ٿئي ها!
آجايو انتظار استاد، خالق ڪي ۽ خلقت ڪي،
قيامت سا هتي ئي ٿي به گذري ها ته چا ٿئي ها!

سنڌين کان سوال

ته چا، گمنام ٿي وينداسين يرَ آهستي آهستي؟
خيال - خام ٿي وينداسين يرَ آهستي آهستي؟
پراون ڪي پناهون ڏيندي ڏيندي، ڏينهن هڪ ايندو،
اسين خود سام ٿي وينداسين يرَ آهستي آهستي؟

عظيم انسان ٻڌ

پهاڙن جون وڏيون چوٽيون جُهڪائين، تون،
خلائن ۾ اڀالن ڪي ڊڪائين، تون،
عظيم انسان مان توڪي مڃيندس پوءِ،
جڏهن سنسار جا آنسو سُڪائين تون.

جيئن جو حق

تڏي خارن پڏيو: خوشبو ونگينداسين،
گلن تهڪي چيو: مهڪون وندينداسين.
جيئن جو حق، رُسي قدسي ڪسيندا جي،
خدا جو سنهن، نه ڏينداسين، نه ڏينداسين.

جنس ۽ دولت جو جادو

ڪشش جو ڪرشمو هرڪو مڃي ٿو،
(1) سگهو ”سگمند“ آ جبلت جو جادو.
مگر دنيا کي موهيندو وڃي ٿو.
(2) او دانا ”ڪالما“ دولت جو جادو.

ڏاهپ جو پڙاڏو

(3) او ڏاها، تنهنجي ڏاهپ جو پڙاڏو،
هوا ۾، هير ۾، اوٽر ۾ آهي.
(4) اٿيو رئين کان راويءَ کان گذريو،
سڄي سنسار ۾، گهر گهر ۾ آهي.

(1) سگمند: فرائڊ (2) ڪالما: ڪارل مارڪس (3) اشارو ڪارل مارڪس
ڏي (4) جرمنيءَ کان پاڪستان يا يورپ کان ايشيا.

تنهنجون منهنجون جرڻتون

کڻي ڪنڊيون، گلابي موسمون پهتيون،
ڪري سينگار سهڻيون منزلون پهتيون.
مچينديون مات، جهڪنديون مشڪلون پهتيون،
جتي تنهنجون ۽ منهنجون جرڻتون پهتيون.

مون دور ڦيرايو

عقيدا تو، بنا بنياد ٺهرايو،
اچي پيو فرش تي مون عرش ڪيرايو.
قنوطي، تو گهڻو هر وقت روڪيو پئي،
مگر مون دور پئي هر روز ڦيرايو.

خيال

خدا کان ناخدا تائين خيال آهي،
ازل کان انتها تائين خيال آهي.
لڦا پور جو لڦا تائين خيال آهي،
بخاريءَ جو بقا تائين خيال آهي.

ظالم لاءِ زلزلو

وڌيو دنيا جي دل ۾ دڪدڪو آهي،
* وڌن لوڏن ۾ دهشت، ڊڊبو آهي.
قيامت ناهي، مظلومو، نه گهٻرايو!
رڳو ظالم جي گهر لاءِ زلزلو آهي.

حياتي نانگ تي لتَ

.. حياتي، نانگ تي لت آ،
يا سَر تاندي جي سنگت آ.
سزا، ماتم اتي ماڻيو،
مليو موقعو غنيمت آ!

صورت ئي صورت

هنر وارو هجي، دنيا سڄي دولت ئي دولت آ،
* هوا، سورج، مٽي، پاڻي وڏي قدرت جي نعمت آ.
فقط سهڻا گلابي گل، ستارا، چنڊ ئي ناهن،
جبل، جر، جهنگ سڀ سهڻا، رڳو صورت ئي صورت آ.

... پو مڃجي

جليو جيئرو وتين ٿو جوت ورڇيندو،
مرڻ کان پو مڃي ڏيکار، پو مڃجي!
نه تون عيسيٰ نه تون موسيٰ نه تون مائو،
بخاري ٿي بڄي ڏيکار، پو مڃجي!

... پو مڃجي

نسورو زهر پي ڏيکار، پو مڃجي!
اهو پي پو به جي ڏيکار، پو مڃجي!
پڇين ٿو پيو، پڇين ٿو پيو ته ڇا ٿي پيو،
انهيءَ مڃ ۾ نڇي ڏيکار، پو مڃجي!

... پو مڃجي

گسي - پيسي، پنڄيئي ٿي پراڻا ويا،
ڇهين حس سان ڇهي ڏيکار، پو مڃجي.
ته آخر زندگي جو دنگ ڇا هوندو،
زماني کان پڇي ڏيکار، پو مڃجي.

... پو ميجي

زمانو، باهه ٻارائي، ڄمي ويجي ته پو ميجي.
اشارو يار ڏيارائي، رجي ويجي ته پو ميجي.
ڪلشنڪوف جي ڪڙڪڙ ۾ ڪوئل ٿين مٿان شاعر!
ڳڙائون - مينهن ٿي ڪڙڪي، گجي ويجي ته پو ميجي.

گلابن جا غلام

اسين سرهاڻ جا گيسو، صبا بنجي سنواريون ٿا،
ڪندا شبنم جي قطرن کي نگاهن سان سلام آهيون.
نه ڪنڊن کي ٿا ڪيڪاريون نه ٿوهر سان رکون ياريون،
مگر رابيل جا نوڪر، گلابن جا غلام آهيون.

ايندڙ صديءَ جي آجيان

اچو، ايندڙ صديءَ جي آجيان ڪريون!
شانبر ”امن - عالم“ جو نشان ڪريون.
هٿايون ايتمي آڙاهه ڌرتيءَ تان!
جهنم گم ڪريون، جنت عيان ڪريون!

پيغام منهنجو

زمانی جي گهڙي ۽ مان ٻئي يڪسان،
گهڙي گذري، زمانو لازوال آهي.
جڻو مينار، ٿيندو ڌوڙ هڪ ڌڪ سان،
مگر پيغام منهنجو لازوال آهي.

په پيرا، په هٿيا

په پيرا، په هٿيا، تون ڇا ته طاقت آن!
ڪٿي نافت، ڪٿي ناز ۽ نزاکت آن.
جهنم، جنتون تنهنجي طبيعت ۾،
تون پنهنجي هر قدم تي هڪ قيامت آن.

ڏسبو

انڌارو پرھ ڌاري ڦٽڪندو، ڏسبو،
سوڀرو صبح ايندو جهومندو، ڏسبو،
پٽيندو پٽڪو لاهي تارو تارو هٿ،
هتي پيو ٻوٽو ٻوٽو ٽهڪندو، ڏسبو.

”امن - عالم“

هي ايكهين صديءَ جو انتظار آهي،
فلڪ بي چين، ڌرتي بيقرار آهي.
شڪاڱو کان هوانگو جهڙنڪي جهڙنڪي ۾،
ڪنايو، ”امن - عالم“ جي پڪار آهي.

ايڪهين...

اڳيان سنسار، اڪهين اچي ٿي پئي،
ڏسون ٿا ڪامپيوٽر تي هلي ٿي پئي.
ڊگن تي نرڳ، سرڳ آهن سجايا ويا،
عجب آهي، پڇي ٿي ته به نڇي ٿي پئي!

خير، شر جو معرڪو

رذيل انسان خود شيطان ٿي ويندو،
عظيم انسان جن يزدان ٿي ويندو.
پيانڪ خير، شر جو معرڪو هوندو،
زمانو حشر جو ميدان ٿي ويندو.

پيمبر ٿيو

اُجهايو جنگ ناحق جي، پيمبر ٿيو.
ڪٿو گيتا جا ۽ قرآن جا گستا،
پٽائي ۽ بخاريءَ کي گهرائي چئو:
ٻڌايو امن عاليشان جا گستا.

بشري ترانو

ٻڌو ”ون ورلڊ“ جو ”بشري - ترانو“،
اڀرندي ۽ الهندي جو خزانو.
وڃون ڪرنديون نه ايتم بم ٿي هاڻي،
نه جلندو ڪو جهان ۾ آشيانو.

نغمو

زمانن کي نپوڙي ٿو ڪڍان نغمو،
ڪتابن کي نچوڙي ٿو لکان نغمو.
مٺو محبوب جي ڀرپور بوسن کان -
اهو امن و امان - امن و امان نغمو.

جهنم کان جنگ بدتر

(۱) جهنم کان شعاعي جنگ بدتر آ،
نظارو امن جو جنت کان بهتر آ،
آڏا جنگين جا ذهنن مان پيا پئجن،
کلي ويو امن جو هر دل ۾ دفتر آ.

فرهاد پيارن جي ضرورت آ

ندين ڪوڪيو، آڏن پڻڪيو: اڃارن جي ضرورت آ،
پڪاريو ڪڻڪ پانڊن ۾: بڪارن جي ضرورت آ،
مگر آڏو پتر ناهن پرن، ٽڪڻا ٽڪر آهن،
لکن تيشن، لکن فرهاد پيارن جي ضرورت آ.

راج وارن جي ضرورت آ

چنيسر جو رڱيون چهرو، اڱارن جي ضرورت آ،
بڏايون نوڙ جي پڳ، راج وارن جي ضرورت آ،
سحا تازي تنون، وانگر ڊڪي ڊڙڪي ڊڊا ٿي پيا،
اشارن مان نه ڪجهه ورتو ا، ٿارن جي ضرورت آ.

(۱) ليزر شعاعي

ادارن جي ضرورت آ

جتي سهڻيون تري ڄاڻن، نوان ميهر ملهي ڄاڻن،
اسان جي عزم کي اهڙي ادارن جي ضرورت آ.
چڙهي ويا چند ڏي ڪافر، لڙي ويا حور ڏي مومن،
هتي هڙني کي هوندي حسن وارن جي ضرورت آ.

هزارن جي ضرورت آ

صدين ۾ ٿيو به هڪڙو ديدور پيدا ته ڇا ٿي پيو؟
اسان جي ڏيهه کي ڏاهن هزارن جي ضرورت آ. *
نوان سقراط، افلاطون پيو استاد پيدا ڪر،
زماني کي نڪورن شاهڪارن جي ضرورت آ.

ناهي جهڪيو

جو اڀو ڳاڻو، اهو ناهي جهڪيو،
دار تي رهندو اُڌو، ناهي جهڪيو.
پنج کنڊ ۽ ست مها ساگر گواهه،
پونءِ تنهنجو پُٽ پُٽو، ناهي جهڪيو.

ناهي جهڪيو

جيءُ جيڃي، ٿيڻ تنهنجي ٿي ملهي!
تنهنجو هر سڄو پڄو، ناهي جهڪيو.
سنگھ سامبس، شينهن دودو، هوشو شير،
آنگ آڌو اڌ ٿيا، مٿو ناهي جهڪيو.

ناهي جهڪيو

مرد، محمود ۽ متن وڙهندي وڌيا،
تخم دريا خان جو ناهي جهڪيو.
جهوڪ جو جهونجھار بانڪو بي ڊيو،
عام ساٿي ٿي اٿيو، ناهي جهڪيو.

ناهي جهڪيو

روپلو ڪولهي سڻي ساٿي نه ٿو،
آڱريون شعلو آلو، ناهي جهڪيو.
(۱) پيڻ بختاور، بلاول، نون - عين،
ڌڙ ڌڪيو، سينو رڌو، ناهي جهڪيو.

(۱) نذير عباسي

ذرڙي ڌرڙي جو حساب

ترت ٿيندو آڀري سڀري جو حساب،
وقت سانڍيو واڳي واڳي جو حساب،
زار، نيرو، هٽلرو، ڦورو ٻڌو،
ورتو ويندو ذري - ذري جو حساب.

پٽڪي پٽڪي جو حساب

مائرون، پيٽون، ونيون، جيڏيون رُنيون،
سو سنڀارج سڏڪي سڏڪي جو حساب!
چنڙي چنڙي ڏي نھاري ڪر عمر،
پوتي پوتي، پٽڪي پٽڪي جو حساب!

لمحي لمحي جو حساب

اک پٽي جهولا، ڪليون لوسائجو!
ڪور کي پيو جهڙنڪي جهڙنڪي جو حساب.
هان وٺو، پليل دعا، دم دم عمل،
جي وٺو ٿا لمحي لمحي جو حساب!

جُملي جملي جو حساب

قط، قلم، هٿ، هوش هججو هوشيار!
قوم وٺندي ٽپڪي ٽپڪي جو حساب.
شاعري، استاد ٽڪي ٽوري،
جلد ٿيندو جملي جملي جو حساب.

ڪُجهه ٻُڌائجو!

هڪ مسئلو فقيه، پڇون، ڪُجهه ٻُڌائجو!
ڦٽڪو لڳي ته ڪيئن لڇون؟ ڪُجهه ٻُڌائجو!
تحت الثري جهڪون جي، اُتون آسمان ڌري،
ڪيڏرو ڪروندڙو ٿي رهون، ڪُجهه ٻُڌائجو!

ڪُجهه ٻُڌائجو!

اُپ تان ڌڪيو ته پُونءِ تي آدم اچي ٿڪيو،
ڌرتي ڌڪي ته ڪيڏي وڃون؟ ڪُجهه ٻُڌائجو!
او مبر، پير، ڪير - ڪنڊون ڪائجو يڪيون،
ڪاٿي نسير دفن ڪيون، ڪُجهه ٻُڌائجو!

ڪُجهه ٻڌائجو!

ڇو رات ڪي به ڏينهن سڏيون، ڪفر ۾ پئون،
ڇاڪاڻ ماڪ، مينهن مڃون؟ ڪُجهه ٻڌائجو!
آڙاهه ٿي جڏهن به جولا جهجهڙ ڪجو،
طوفان ٿي اسان به اچون، ڪُجهه ٻڌائجو!

حيرت جهڙو

دهر جي ديد ۾ اڳ ۾ ئي گهڻي عبرت آ،
شعر جي وات ۾ پيغام به حيرت جهڙو.
تي خدا پاڻ مون تي پاڻ ڏي جبريل مڪو،
هو انهيءَ خواب جو الهام به حيرت جهڙو.

سانحو

هي به لکيو ٿر جو هڪڙو سانحو،
مينهن بدران ماڪ سان سرچي ٿو پيو.
ناڪڻا! رکجو نظر هر شخص تي،
ڪي ته پيڙيون خود خضر ٻوڙي ٿو پيو.

ديگڙو پڙڪي ٿو پيو

تو ڪٿي تيلي هنئي، ٻوڙو ٻريو،
ٻوڙي مان ٻيلو ٻريو پڙڪي ٿو پيو.
باهه ٻارن ٿيون بخاري ذلتون،
ديس آهي ديگڙو، پڙڪي ٿو پيو.

گفتا ته ڪو ٻڌي!

اوڻر نه ٿي اٿاري موسم، متان ڪرن ٿڙ،
ٿي هير گؤنچ چيري، چرڪا ته ڪو ٻڌي!
وه جو وٽو هٿن ۾، قاتل اجل اکين ۾،
سُقراط جا سُچيتا، گفتا ته ڪو ٻڌي!

سهڪا ته ڪو ٻڌي!

سسئي ڊڪي سجن ۾، سهڻي ٻڌي ڪئن ۾،
سهڻن جا هيڏي هوڏي، سهڪا ته ڪو ٻڌي!
عاشق جو لاش تڙبي، پٽڪو نه ٿا ڪريو جي -
وهوا ته ڪجهه ڪريو جو وهوا ته ڪو ٻڌي!

واکا ته ڪو ٻڌي!

ڪنهن دردمند دل جا دهڪا ته ڪو ٻڌي!
پٺڪا نه ٿو ڪنائِي، واکا ته ڪو ٻڌي.
لازم نه آهي ڪنهن جي هر ڪوڪ ڪو ڪنائِي -
ڪٽ ڪٽ، ڪڏهن ڪير ڪاڪا ته ڪو ٻڌي!

... ته تڙپان ٿو

ڇهين حس چرڪُ ڇيڙي ٿو ته تڙپان ٿو،
ڪٿي مون کي ڪنڊيڙي ٿو ته تڙپان ٿو -
ازل ڪاهي، ابد ڳاهي چڪو آهيان،
خيال اڳتي به ڪيڙي ٿو ته تڙپان ٿو.

... ته تڙپان ٿو

جو اوٽر، مينهن ۾ آيو آجهو سمجھي،
اٿي ٿوڻيون اڪيڙي ٿو ته تڙپان ٿو.
ڪهڙيءَ مان ڪوبه ڳيرو گهوت گذري ٿو،
ڇتو ڪو واچ ٿيڙي ٿو ته تڙپان ٿو.

... ته تڙپان ٿو

مرڻ جي مند ئي ناهيس، پر جوڌو،
جيئن جي لاءِ جهيڙي ٿو ته تڙپان ٿو -
شڪاري جوءُ ۾ شهباز پالي پيو،
بخاري مور ميڙي ٿو ته تڙپان ٿو.

... شرم

ڪيتري ڏاڍَ تو توڌَ تاتي!
ڏنپ ڏئي ڏيه جي چلي چاتي.
قوم ڪوڪي، لڇن پڇن پاتي،
”شرم ته ڪو مگر نهين آئي؟“

زندگي تڪڻڪي وئي بنجي،
شاعريءَ، زهر جي وٽي چاتي.
چيچَ ڦٽڪا وجهن نچي ڪاتي،
”شرم ته ڪو مگر نهين آئي؟“

پوءِ ڇا ڪجي؟

واهرو، ويري ٿئي، پوءِ ڇا ڪجي؟
روشني ميري ٿئي، پوءِ ڇا ڪجي؟
جو ڪري چوري، ڊڪي زوري وري،
سو اچي پيري ٿئي، پوءِ ڇا ڪجي؟

پوءِ ڇا ڪجي؟

زندگي اهڙي آهي، پوءِ ڇا ڪجي؟
هائو وه جهڙي آهي، پوءِ ڇا ڪجي؟
منهن نه رهڙيو آهي جو مڪجي ملم،
دوست، دل رهڙي آهي، پوءِ ڇا ڪجي؟

پوءِ ڇا ڪجي؟

ڇاهه چاقون ٿي پوي، پوءِ ڇا ڪجي؟
هانءُ ڦاڪون ٿي پوي، پوءِ ڇا ڪجي؟
ٿر ٿر تاسو گهري ساگر مگر،
مينهن ماڪون ٿي پوي، پوءِ ڇا ڪجي؟

سمجھڻ جي ڪيم...

ڪي پي پي ڏو تي ڦوڪون ڏين،
ڪي سُرڪي ڪاڻ به ڪوڪون ڪن.
سمجھڻ جي ڪيم، سمجھي نه سگھيم،
هن ميخاني جي هيءَ الجهن...!

سمجھڻ جي ڪيم...

نئن ٻار جون ريهون ۽ لاڏا،
مرحوم جي خاموشي، پٽڪا -
سمجھڻ جي ڪيم سمجھي نه سگھيم،
خود مطلب دنيا جي منشا -

سمجھڻ جي ڪيم...

جيت ماڪ رُئي هر ورق مٿان،
اُت مڪڙيون مشڪن شوق منجهان.
سمجھڻ جي ڪيم سمجھي نه سگھيم،
باغن ۾ بهاري آيا خزان؟

سمجهڻ جي ڪيم...

آيس ته هيس مان نامحرم،
وينس ته اٿاريو ويس يڪدم،
سمجهڻ جي ڪيم سمجهي نه سگهيم،
هن محفل جا هي ڪم ۽ غم.

سمجهان ٿو

هوا جو پونءِ سان ڀٽڪو به سمجهان ٿو.
نئون خوشبوءِ جو لهجو به سمجهان ٿو.
* ضروري ناهي هي دنيا ڪري ڏٺو،
مان هن جي دل جو هر اُڪو به سمجهان ٿو.

سمجهان ٿو

اهو آ انقلاب، آهت به سمجهان ٿو،
نٿي ڳاڻن جو پيو ٿو ڳت به سمجهان ٿو.
گجي ٿو گاج، ساگر ٿي زمانو —
انهيءَ گونگي جو مان گهوگهت به سمجهان ٿو.

سمجھان ٿو

ڪچو چاهي، سچو چاهي، سو سمجھان ٿو،
مزو چاهي، ڏچو چاهي، سو سمجھان ٿو.
ڪروڙين سنڌ - جوڌن سان سگهو آهي،
بخاري ۾ پڇيو چاهي، سو سمجھان ٿو.

سمجھان ٿو

نٿو سمجھان مان ڪجهه، سڀ ڪجهه به سمجھان ٿو،
او اونهي ڳالهه تنهنجو ڳجهه به سمجھان ٿو!
ازل کان اڳ، ابد کانپوءِ اوندھ آ،
زمانا تنهنجو منهن ڇا، پڇ به سمجھان ٿو.

قهر ٿي ويندو

يار جي ياد نه ايندي ته قهر ٿي ويندو،
ڇو ته برسات نه پوندي ته ڏڪر ٿي ويندو.
وقت، حالات جي تبديل ڪي ڏس، بحث نه ڪر،
پشمرڙو ڳوٺج به آ پند - پٿر ٿي ويندو.

حشر ٿي ويندو

سج ويجهو ٿو اچي، آڳ دڳن تي ٻرندي،
ٻوڏ بازار ۾ مزورن جو پگهر ٿي ويندو.
صُور ڦوڪيان ٿو اُٿو مٺ، قيامت ٿيندي،
عِش مظلوم لئه، ظالم لئه حشر ٿي ويندو.

برُ ٿي ويندو

تنهنجو شيطان ٿو ڪوثر تي ٻڌي بند خدا!
منهنجو فردوس، بيابان ۽ برُ ٿي ويندو.
سِنڌ آ ساهه، بنا ساهه نه جي سگهيو آ،
منهنجا محبوب! سوا تنهنجي گذر ٿي ويندو.

مگر ٿي ويندو

هو سليمان جو بولان ۽ خير شاهد،
ديو - بيداد جي ديوار ۾ در ٿي ويندو.
ڪوبه انسان لئه ڪم ناهي رهيو نامڪن،
ماڳ آزاد نه آ، منهنجو مگر ٿي ويندو.

... ته بچان!

ایلاز کي اعجاز بنایان ته بچان!
جي قاز منجهان باز بنایان ته بچان!
(1) میدان ۾ بیٺو آ اڳیان ٻو قلمون،
ممتاز ۽ دمراز بنایان ته بچان!

... ته بچان!

(2) خوش خیر کي خوشحال بنایان ته بچان!
اقوال کي اعمال بنایان ته بچان!
سرمست جي بیتن مان اٿاریان اوٿر،
پت گھوٽ کي پونچال بنایان ته بچان!

... ته بچان!

وینجھار مهاویر بنایان ته بچان!
هر شعر مان شمشیر بنایان ته بچان!
تاریخ مڪو شرط آ تحریڪ هٿان،
تدبیر سان تقدیر بنایان ته بچان!

(1) ٻو قلمون جادوگر - ممتاز ۽ دمراز ان قصي جا ڪردار.

(2) خوش خیر محمد صوفي شاعر - خوشحال خال خٽڪ پڻ پڻون جو وڏو شاعر.

... بچي پئون!

تحرير کي ترار بنايون، بچي پئون!
کُوکار مان کتار بنايون، بچي پئون!
هن ديس لئ هُزار اُتن جانباز پيا،
هک هک منجهان هزار بنايون، بچي پئون!

... بچي پئون!

بندوق ۽ کتاب مٿان دسترس هجي،
هوشيار پنهنجا ٻار بنايون، بچي پئون!
سهڪار امن، پيار ۽ انصاف سان هجي،
ڏهڪار تو ۾ ڌار بنايون، بچي پئون!

... بچي پئون!

غدار دوست ٿين، ڌڪاري ٿڪي ڇڏيون،
جُهونجهار پنهنجا يار بنايون، بچي پئون!
جيڏا نه گيت، بيت، قطعا، نظم ٿا گهڙيون،
ايڏا اُتي هٿيار بنايون، بچي پئون!

... بچي پئون!

پر مار لاءِ هار هٿن ۾ ڪنيون وتون،
حقدار لاءِ هار بنايون، بچي پئون!
ماري وجهن ٿيون ترڪي مسلسل منافقيون،
جي فيصلا سچار بنايون، بچي پئون!

اُت، اُتون!

”ڇا ڪجي“ کي ڇڏ بخاري، اُت، اُتون!
ڪر تڪي تڪڙي تياري، اُت، اُتون!
سمند ٿيون، سيلاب ٿيون، برسات ٿيون،
ظلم آهي پوءِ ٻاري، اُت، اُتون!

آدم ۽ حوا

زمانَ ساز وڃايو، مڪان جهومي پيو،
زمين رقص ڪيو، آسمان جهومي پيو،
* ڏٺو لقاءُ فرشتن؛ بهشت جي وچ ۾،
جوان زال سان هڪڙو جوان جهومي پيو.

پيت ۽ پيار

پيت ٻارڻ جو ٻاريو، اُجهيو ئي نه ٿي،
پيار ري روح منهنجو رجھيو ئي نه ٿي.
زندگيءَ کان پچيم: پيت ۽ پيار ري،
پيو ڪو ڪم ڪار توکي سڄھيو ئي نه ٿي.

جلوو، جذبو

تنهنجو جلوو منهنجي جذبي سان جڏهن جڙجي ويو،
تنهنجو ڪجهه قابو ٿيو ۽ منهنجو سڀ ڪڙجي ويو.
ديد، ديدن کي قبوليو، دل سان دل لائون لڌيون،
مون ته سمجهيو هو نه پڙھيو آھي سو پڙھجي ويو.

اُڪري، مُھري

سُونھن سڄڻ جي جھولي سمجھيم،
هي ته پٿر جي اڪري نڪتي.
محبت چانو چپر جي ڀانيم،
هي ته پپر جي مُھري نڪتي.

جنت به اها آ

جنت به اها آ، جت ٿلندو هوندين!
سي جنتي جن سان تون ملندو هوندين!
دوزخ جو ٿري هانء ته پوندو هوندو،
هن ڏانهن نهاري جي تون کلندو هوندين!

نفعو، نقصان

هن شوخ نگاهن سان ٿري دل وري،
مون شوق - نظر سان سندس حسن کسيو،
هڪ گنج ڦرائي وري پيو گنج لٽيم،
نه ڪو نفعو ٿي پيو ٿم، نه ڪو نقصان رسيو.

آهي ڪو؟

آهي ڪو، ڪنهن جي ڪنهن سان ڀلا دل لڳي جهلي؟
آهي ڪو، پوش پوش ڪري روشني جهلي؟
ها، موت ٿو هزار تباهيون ڪندو وٽي،
پر هو سگهي ڪٿي ٿو نئين زندگي جهلي!

ڪافي آهي

تون مونکي وڻين ٿو، اهو آهي ڪافي؟
مان توکي وڻان، هي ڪو ضروري ناهي.
تون سونهن پيارين ٿو پيان ٿو ساقي،
پر پيار پيان، هي ڪو ضرور ناهي.

حُور آهين

تون سَهڻي ته آهين سو ڏسان ٿو ويٺو،
هن ديس جي فردوس جي هڪ حُور آهين!
* مان ڏاڍو گنهگار، مان ڏاڍو ڪوجهو -
هي ڪيڏي سزا آهي جو تون ڏور آهين!

...الا...

محبوب ۽ مشتاق ٿي پالين، ساندين،
ڪيڏي نه حسين آهي او دنيا! الا!!
حورن جو وطن آهين وڻين ٿي ڏاڍي،
جنت جي زمين آهين او دنيا! الا!!

اگر سهڻي هجي!

اڳ جي درياھ ۾ ڊوڙي ڪُڏان،
هُن ڪناري تي اگر سهڻي هجي!
زندگي ڪوجهيءَ کان ڏاڍو ٿو ڊڄان -
موت جي ئي پر خبر سهڻي هجي!

مگر سهڻي هجي!

ڀڪ وجهي ساڻس ملهي ماڻيان مزا،
مان مران جهت جي قبر سهڻي هجي!
ڪر قيامت ڪير ٿو روڪئي خدا -
شرط هڪڙو آ، مگر سهڻي هجي!

چا توکي چوان؟

جان پنهنجي، جند پنهنجي دلربا توکي چوان،
پر اهي ٻئي بيوفا، ڪيئن بيوفا توکي چوان؟
ڪفر ٿيندو خود خدا يا پيو خدا توکي چوان،
مان وڏي ويچار ۾ آهيان ته چا توکي چوان؟

✓ حسن، عشق؟

حسن کي مڃجي يا مڃجي عشق کي؟
قيس ري مڪتب مان ڪو مجنون نه ٿيو.
حسن - يوسف کي ڪپائي ڪن ڇڏيو،
ڪو زليخا وانگيان مفتون نه ٿيو.

اوثر، ساگر

عشق منهنجي جا اُٿيو اوثر پون،
سُونهن تنهنجي جا لڄيو ساگر پون.
ڪيئن ته پانهن جي ڪنارن جا وڪڙ -
چاهه جي چيلهن ۾ ٿا هر هر پون.

✓ معجزو

نظر سان مرڪ ميڙيندو وتان ٿو،
چپن سان چاهه چونڊيندو وتان ٿو.
جُھڻ بن ساز چيڙڻ معجزو آ،
سڪڻ سان سُونهن چيڙيندو وتان ٿو.

مهرباني!

مونڪي تڙپايئ، طبيعت، مهرباني!
ماڻهپو بخشيئ، محبت، مهرباني!
ويس بچي جو راهه جو پٿر نه ٿيس،
دردمندي، دل جي دولت، مهرباني!

تحريڪ

هل هاڻ ته مڪجيس مَلَمَ ڪا موسم!
ٿڙ ٿڙ کان چمن چيرجي پيو آهي.
هن تانگهه جي تقدير بنائي شايد،
هڪ عشق، جو تحريڪ ٿي پيو آهي.

جگر جهير

استاد بخاري جي ڏسي دل زخمي،
هر لفظ جگر - جهير ٿي ايندو آهي.
هڪ دوست جي غمگين تڏي تي جيئن ڪو،
پيو دوست به دلگير ٿي ايندو آهي.

سند جون حُورون

ساميءَ تي منهنجي سند جون حُورون هلي اچن!
روئن ته: منهنجي خاڪ تي تارا ٿمي پون.
مُرڪن ته: ڪُنڊ ڪُنڊ تي موتيا ڪڙي پون.
موتن ته: ڪي ملائڪ پويان لڳي پون.

جيون جرجلو

تون ڪوئي مُرڪ سان گڏ سُرڪ پيارين ٿي،
زمانو، باهه جا شعلا الاري ٿو.
تون سُرهِي سِيچ، پاسي ۾ ويهارين ٿي،
ته جِيوَن جَرَجَلو بنجي اٿاري ٿو.

گلابي زندگي

گلابي زندگي توسان ملان ٿو،
الائي ڪيترا ڪندا لتاڙي.
تڏهن چهرو مڪڻ تنهنجو چُمان ٿو،
جڏهن مان ٿو اچان ٿوڻا چٻاڙي.

تون

زمانو دُور دردن م ټو اچلائي،
تون ډو هي مونكي قربن جو آجهو ڏين ٿي!
تتيءَ ريتيءَ تي مون کي وقت ٽچڪائي،
تون ډوڙي پنهنجي زلفن جو آجهو ڏين ٿي.

تقدير لوڏي ڏس!

تون زلفن م لکين ٿو، زور جا زنجير لوڏي ڏس!
ڇهين ٿو تر ڳلن جا، ترم گهر جا ڪير لوڏي ڏس.
پير م پينگهه جيڏن ساڻ لوڏي روز جهومين ٿو -
جوان آهين ته قيدي - قوم جي تقدير لوڏي ڏس!

او عشق!

مون ننڍي هوندي پڏي تنهنجي وڏي ساراهه عشق!
پر جوانيءَ م وڌي ساڙي، لڳئي شل باهه، عشق!
منهنجي زاري آ بخاري، ڪير ٿيندو آهيان مان،
ميهريءَ مجنون جهڙن جا ڪڍيا تو لاهه عشق!

او عشق!

ڪيترن جا ڌڙ، سريون ٿي ويا صفا ٻُھ، تھ، آٿا،
وقت جي پڙ تي عشاقن جا ٻڌا تو ڳاھ، عشق!
حسن آ محبوب سو مغرور رهندو ئي پيو،
توڪي جيڪا ڪاھڻي آھي، وڃي سا ڪاھ، عشق!

مسافر سھي

تعلق هو توسان هڪ ترُ سھي،
انهيءَ ترَ تان قربان هڪ سرُ سھي.
چُمير تنهنجيون ديوارون، در هڪ صدي،
او مهمان - گھر، مان مسافر سھي!

شاعر سھي

(1) امرتا نه تون، مان نه ساحر سھي،
لڪي پئي لڇياسين نه ظاهر سھي.
تون منهنجي سڄيءَ عمر جي شاعري،
مان تنهنجو سڄي عمر شاعر سھي.

(1) امرتا پريتم - ساحر لڌيانوي

”هڪ شخص“

هڪ ديس جو هڪ دور هيو پنپ ۽ ويران،
ويران به اهڙو جو بيابان لڳي پيو.
”هڪ شخص“ انهيءَ سڄ ۾ فردوس درخشان،
هر پير گلستان - گلستان لڳي پيو.

هڪ شخص ”يتيم“ آهي، يتيم آهي اهڙو،
دنيا جي يتيمن جو نگهبان لڳي ٿو.
هڪ شخص عظيم آهي، عظيم آهي اهڙو،
منان کانپوءِ، سڀ کان مهامان لڳي ٿو.

هڪ شخص ”امين“ آ، نه رڳو مان ٿو مڃان پر،
دشمن به مڃن بيٺا امانت ان جي.
هڪ شخص ذهين آ، نه رڳو مان ٿو چوان پر،
تاريخ تي ثبت آهي ذهانت ان جي.

هڪ شخص جو انسان آ، ايڏو ته عجيب آ،
اطوار ۽ اظهار ۾ يزدان لڳي ٿو.
هڪ شخص پڙهيو ڪونه آ، ايڏو ته اديب آ،
جو اُن چيو، الله جو قرآن لڳي ٿو.

هڪ شخص ڇڏي شهر، وڃي غار ۾ ويهي،
افلاڪ تي، آفاق تي، سنسار تي سوچي.
(۱) هڪ شخص پري شام جي بازار ۾ بيهي،
پر مار تي، زردار تي، نادار تي سوچي.

هڪ شخص گهرو پيار کان هڪ وار نه واندو،
سنسار جي سينگار لئه آزار سهي پيو.
هڪ شخص ڪڏهن نرڙ مٿان گھنڊ نه آندو،
انصاف جي آواز تي تلوار ڪڍي پيو.

هڪ اسم، اکر چار ڪو ٽپڪو به ته ناهي،
پر چئن ڪتابن جو آ عرفان انهيءَ ۾.
هڪ جسم، چَوَن جنهنجو ڪو پاڇو به ته ناهي،
ادراڪ ۽ وجدان آ حيران انهيءَ ۾.

✓ محبوب خدا چئو ٿا، خدا جي نه مڃي ڪو؟
مونکي ته اهو فخر آه، محبوب - بشر آ.
حڪمت نه نبي زنده مڃي، آءُ ادب ڏي،
قرآن جو هر لفظ ثبوت آ ته امر آ.

(۱) شام ملڪ جي ڪهن بازار ۾

هر ريت ڪٽي نعت، ستارا نعتون،
برسات، نديون، نهر جا ڌارا نعتون.
استاد جا اشعارا ته ڇا او شاعر،
قرآن جا تيهيئي سڀارا نعتون.

لال لطيف

لال لطيف جي ڳالهه هلي پئي يارن ۾ اڃا پڻ،
بينڪ بينڪ، محفل محفل، اوطاقن، اوتارن ۾.
سند ڪويءَ جي سڄي سارھ، چمڪي چنڊ، ستارن ۾،
گلشن گلشن، صحرا صحرا، درياھن، ڪھسارن ۾.

شاعريءَ جي آسمان جا آفتاب،
تنھنجا روشن شعر ذهني انقلاب.
ذات توڙي ذات توڙي لات ۾ -
شاھ شاھنشاھ آھين لاجواب.

”ڪن“ گھڻوئي ٿي چڪاسين، او لطيف!
ويڻ ڪائي، ”وات“ ٿيا آھيون اسين.
ڪالھ تائين ٿي ڪناسين ٿي بکر،
اڄ ڦھر تي ڪات ٿيا آھيون اسين.

”صبر جن جو سينگ“ پنهنجي جاءِ تي،
حق لاءِ آواز، ڪرڻو ٿو پوي.
سند جي سر ڪاڻ، ڪارايل جا سر،
هنج کي شهباز، ڪرڻو ٿو پوي.

اجرڪ - اجرڪ، پٽڪو - پٽڪو،
هرهڪ هوشو، هرهڪ دودو،
سنڌي جذبو، سنڌي جلوو -
تنهنجو روضو، سند جو ڪعبو.

اتراڌي، لاڙيچو آهين،
ٿاريلو، ڪاچيلو آهين،
چڏ احساس اڪيلائيءَ جو -
لال - لطيف جو ميلو آهين!

چون ٿا ته تون شعر جو شاه آهين،
گهڻن جي نظر ۾ شهنشاه آهين.
شهنشاه ۽ شاه ڪا چيز ناهن -
سيد، سند جو ساه، ويساه آهين!

پتائيءَ جي ميلي تي پيرن عيوض،
اندر جي اکين ساڻ هلبو ضرور.
مٽي سنڌ جي مانُ جنهنڪي ڏٺو -
مٿو تنهن مٽيءَ ساڻ ملبو ضرور.

پتائي تون هن پونءِ جو پاڻ آهين،
آيونئن لئه دولهه درياهه خان آهين.
بکين کي منو آهين تون نان کان،
پين جي ڪڱن ۾ ڪٿو کان آهين.

مون آهي ڪئين بار ڏٺو، يار پتائي،
محفل ۾ مليومانس، هيو هارُ پتائي،
مقتل ۾ ڏنومانس ته تلوار پتائي،
اغيارا! خبردار، آ بیدار پتائي!

ڪلهه رات، وطن لاءِ دعائون پئي گهريائين،
اڃ رات، سڄي سنڌ تي چئونڪي پئي ڏنائين،
تنهن ڏينهن رڳو ڪانهن جون ڪلڪون پئي گهڙيائين -
اڃ صبح ڏنومانس، ڪهاڙيون پئي ٺپيائين.

پت گھوت جي هستيءَ تي لکڻ ٿو چاهيان،
ساڙهيءَ ۾ وڌو سمنڊ وجهڻ مشڪل آ.
ماڻهن جي محبت کي ڪٽڻ ٿو چاهيان،
مهرڻ جي چولين کي ڳڻڻ مشڪل آ.

(1) سچل ڪانگريس - امن قافلو

هٻڪار کي ديوار سان ظالم، نه ورهايو!
هڪ جسم کي تلوار سان حاڪم، نه ورهايو.
سچ، چنڊ جي چمڪار کي ڪنهن ملڪ ونڊيو آ؟
فنڪار، قلمڪار ۽ عالم نه ورهايو.

ڪيلاش ۽ بولان جي خوشبو ته سنگهڻو ✓
هي گيتا ۽ قرآن جي خوشبو ته سنگهڻو.
پڳوان يا يزدان کلي خود ٿو چوي - *
انسان ٿي، انسان جي خوشبو ته سنگهڻو.

هن پار ۽ هن پار جي هٻڪار سنگهڻو ✓
هن پار ۽ هن پار جي هٻڪار سنگهڻو.
پختون، بلوچي هجي يا سنڌي، پنجابي -
سچار ڪلاڪار جي هٻڪار سنگهڻو!

(1) 26 نومبر کان 2 دسمبر 1989ع تائين سگا طرفان سچل ڪانگريس ۽ امن قافلي جي سلسلي جا ڪي شعر.

(1) هي اديبن، عالمن، دانشورن جو قافلو،
ڪرڻو ڪرڻو سج، ڌرتيءَ جي سجن جو قافلو.
ڏينهن، راتيون ڇا وڪون ماپينديون تنهنجون ارتقا،
ڪالهه جو، اڃ جو، سياڻي جي سنن جو قافلو.

قسمتون لڪندڙ اوهين، لوح ۽ قلم جا پاسبان،
ديس جي ڌرتيءَ جا خادم، عظمتن جا آسمان.
روشنيءَ جا ڪاروان! آ ڪهڪشان تنهنجي ڌڙ،
منهنجي تن جا تر جا جذبا ڪن ٿا تنهنجي آجيان.

وڻ بڻيا عنوان، دڳ مضمون ٿيا،
امن ويو وڪ وڪ تي لڪندو قافلو.
هڪ نئين خوشبو ۽ هڪ نئين روشني،
بستي بستي ويو ونديندو قافلو.

...؟؟؟

رات پنيءَ جو لارَ چرن جي.
منچر چر تي پرندي آهي.
گونج رسيلى تنهنجي چين جي،
منهنجي چين تي چرندي آهي.

منهنجي سامهون سخت ڪمند جون،
چيتيون نيٺ چليندي ڇو آن؟
ڳوري مھريءَ سان پگهرجي،
ساريون پاڻ چڙيندي ڇو آن؟

آئيني کي ڳاڙها ڳلڙا،
سينگاري آچيندي آھين!
ڇو وينگس تون جوڀن - جذبا،
پاڇن ۾ ورچيندي آھين؟

مُرڪي مُرڪي اڄ تو سهڻا،
منهنجي دل جي پٺ ٺپري.
پير کڻن پر ڪيئن نظر جا،
تنهنجو سينو اڳڪيري.

ڳوٺ سڄي ۾ ڳالهه هلي وئي،
سُونهن نئين ساماڻي آهي.
جيڏان ڪيڏانهن جھار وڌي پر -
اک هن جي ڪاٺياڻي آهي.

تنهنجي هائي، ڪانگڙ ڪانو،
تنهنجو سينو سنگ - پٽا.
تنهنجون ڳالهيون ڪچڙا آيون،
مڪڻ ڇاڻا گول - ڳٽا.

هٿ ۾ ڏاتو، ڪڇ ۾ ڪارو،
وک وک لک جو لامارو.
لاباري تي ويندي - ويندي،
لاهندي وئي لبارو.

منهنجي ڳل تي ڳوڙها لاندون،
تڙ ڏي ڊوڙيون تاسيون پڪريون.
تنهنجون نظريون منهنجون نظريون،
خير خدايا، ڪنوڻيون تڪريون!

ڇڪ، منهنجو شوق مڃي نه مڃي!
وڃ شهر ۾ چوڻڪ گهمي نه سگهيس.
مونکي ڪهڙو پتو ته يڪو ٿو وڃين،
گڏ - گوڏي مرڪ چمي نه سگهيس.

تون سرڪي ساز چهي نه سگهئين.
مان پاڻهئي پاڻ چڙي به ويس.
چپ تنهنجا گيت چون نه چون،
مان چنگ وانگي چهتي به ويس.

تو ٿي ماڪيءَ جون جاپيون مڪيون،
جي وڃي پور سان ٿي پڪيون.
تنهنجي چهري تي بوندون گهر جون،
منهنجيون جهڻيون انهن سان اڪيون.

سُونهن - هرڻي، تون ڪيڏو وڻين ٿي!
نِينهن آ شينهن ڏاڍو ڌران ٿو.
وقت يا وير يا واءِ ناهيان،
جي سڏين ٿي ته سُهڻي وران ٿو.

جوپن جڏهين هڻندو آهي.
هاري بازي ڪڻندو آهي.
سورج جيئن جيئن لڙندو ويندو -
تيئن تيئن ڏاڍو وڻندو آهي.

جوڀن جيڪو ميڙيو چونڊيو،
پيريءَ منجهه لٽائي ٿو پيو.
سانوڻ پهريان گجندو گزندو -
ويندي وقت وسائي ٿو پيو.

توڪان سُونهن پئيري ٿي وئي،
گاڙهي پير وڃي جيئن اُڪري.
مون کان عشق ڇڏائي ويو آ،
تاريل باز وڃي جيئن اُڌري.

ساز چنل کي چيڙين چوٽي؟
نارَ ڪنھيل کي گيڙين چوٽي!
* منهنجي وڪ وڪ آس ڪنڊيڙي،
پنهنجي منهن سان ميڙي چوٽي.

ائين هٿ تي نوٽن جا جوراب چاڙهي،
حسينن جي ڇاتيءَ کي ڇهندو نه ڪر!
نظر تي ڪڪي ڪيپ جا خواب چاڙهي،
تون خوشبو جي چهري کي ڇمندو نه ڪر!

جي گرم، تڪو تير ٿي ايندو آهي،
جي نرم، مٺو کير ٿي ايندو آهي،
تون فون تي ڳالهائيندي آهين مون سان،
آواز به تصوير ٿي ايندو آهي.

سُونهن، تنهنجي سرور جو نالو،
ناز، نخرو، غرور جو نالو،
واعظن چَپَ چَڪي وڌا پنهنجا،
مون ڪنيون آهي حور جو نالو.

جڳ جڳ سنگت سينا،
ختم نه ٿيندا ڪن ۾.
توسان ملندس پيو مان،
ساهت جي صحنن ۾.

پير ڪنيا اک اولاءِ اُگرا،
پر ٿي دل پئي ٿوڻا ٺڪرا.
* سڀ سٿجي پر سونهن نه سٿجي،
هٿ نه اچن ٿا سُهڻا سُٿرا.

شمس رُو جو شهر اڄڪلهه آهي جن شمسي نظام،
سَوَ سيارن جا وتن ڦرندا سندس ديوار کي.
خوش نه ٿي تون ايڏو آئينا ته توڏي ٿو ڏسي،
سونهن پنهنجي آ وڻي وئي سُونهن - سرجهار کي.

پيار ويندڙ مسافر کي ايڏو نه ڏي!
کوڙ صدمو ڏنئي، هي ته صدمو نه ڏي.
چڏ ته شوخيءَ جي ڪنڊن مان گذري وڃان،
مُرڪي مُرڪي چنبيليءَ جو لوڙهو نه ڏي!

مرڪن سان گڏ گستا تنهنجا،
مون ٿي چونڊيا موتيا، مگرا.
ڪنوڻ ڪئي پئي توکي وهوا،
مينهن ڏنا پئي مون کي مُزرا.

✓ دل چون ٿا وڏو خزانو آ.
هڪڙو پئسو قرار ٿي ڪونهي.
★ ان ڪٿيو ان ميو زمانو آ،
ساهه تي اعتبار ٿي ڪونهي.

بي درد زمانو پانيان ٿو،
سمجھائيل ڪنهن بي پير جو آ،
نه هو ورسايل تقدير جو آ،
نه ڪو تاتيل ڪنهن تدبير جو آ.

هيءَ رات ته ڪُھتي، ڪوڙهي آ،
هيءَ لات به ساڳي پوڙهي آ،
هن هيڏي پونءِ ڪشاديءَ تي،
هيءَ وات ته ڪيڏي سوڙهي آ!

ڪنهن وقت پتو ناه ته ڪنهن ڪاڻ ٿو تڙيان،
”بي انت ڪماڻ“ آهي هنيون ٻاڻ، ٿو تڙيان،
”ڇا لاءِ“ جو پڙلاءِ ٿو پولار ۾ گونجي،
ان فڪر جي ڦهلاءِ ۾ اڻ ڄاڻ ٿو تڙيان.

هي دانهن گدا، شاه، ڏئي ڌيان ٻڌو،
ڪو ڪنهن جي قيامت ۾ حفاظت نه ڪندو،
ميدان ۾ مٻڙان اجهو ڄاڻ ڪٽو،
نئون دور ته رهڙن سان رعايت نه ڪندو.

قرب کي بيشڪ قرب ملي،
رعب جو غلبو رعب ڀڄي،
لوھ کي زبرو لوھ کڻيندو -
چاهي مڃي يا ڪونه مڃي.

جو ڏسان ٿو خواب سو سهڻو به آ پيارو به آ،
سرسلو تعبير جو ڪوجهو به آ ڪارو به آ،
مان گهران سختيءَ سان ٿو ٻولي مٺي ماڳي ٻڄي -
تنهنڪري لهجو بڻيو ڪهرو به آ ڪارو به آ.

تنهنجي اک ۾ نظر ڪٿي آهي؟
جسم آهي جگر ڪٿي آهي؟
هونئن ته سڀ ڪجهه آ دور تو وٽ پر،
شرم توکي مگر ڪٿي آهي؟

جهڙو عابد اهڙي عبادت،
جهڙو حاڪم اهڙي حڪومت،
انک ته گهر گهر ويڃن ٿا پيا،
ننگ ٻڄن ته به سمجهو نعمت.

ماڻهن ڏنا هٿن سان، ماڻهن جا ووت آهن،
ماڻهن ونديون مٺايون، ماڻهن جا نوٽ آهن.
شاعر کي قتل غارت تي اعتراض چو آ -
جي گهائجن، ڪسن ٿا، ماڻهن جا ”گهوٽ“ آهن.

هن ماڳ جي حفاظت، ماڻهن جي هٿ ۾ آهي،
ڪم ڪار ڇا قيادت، ماڻهن جي هٿ ۾ آهي،
ماڻهو اڃا هٿان جا ماڻهو نه ٿي سگهيا نه ته -
قادر ته سونپي قدرت، ماڻهن جي هٿ ۾ آهي.

عيسيٰ چيو: ڪمال آ، ڪمزور جي مدد.
موسيٰ چيو: ڪمال آ، شهزور کي ڏڌڪ.
مان ٿو چوان سنڀال رين جي اُٿو ڪريون،
کوڙيون بگهڙ کي نرڙ ۾ بندوق جا ٻه ڌڪ.

حڪومت جا نڪتا، حڪومت ٿي ڄاڻي،
مصيبت جا ڌڌڪا ته رعيت ٿي ڄاڻي. *
مزو ايندو ڪمزور کي مصلحت ۾،
تشدد جو پيڪو ته دهشت ٿي ڄاڻي.

شريف شهر جو نالو ذليل ٿي پيو آ،
رفيق راه بدلجي رذيل ٿي پيو آ.
علاج خوف زدو آ جو درد غنڊو آ،
حڪيم پاڻ ڪڏهڪو عليل ٿي پيو آ.

دهشت گرديءَ آهي وڌايو ڌرتيءَ تي،
”پرچو - پرچو“، ”مچرو - مچرو“ جو ٽڪراءُ،
ڪنهن به نه ڪاٿي آهي ڪرايو ڌرتيءَ تي،
جيو - جئڻ ڏيو، ڏاڍو گابو جو پرچاءُ.

محبت ڌاران، محنت ڪهڙي،
محنت ڌاران، عظمت ڪهڙي. ✱
همت، حڪمت، غيرت ڌاري -
نه ته ڪونڌر جي قيمت ڪهڙي!

هن کي جهڻڪيم ڪجهه غيرت ڪر!
گرندي پونڪيو: غيرت ڪهڙي؟
اٿ اٿ غفلت جي هن گند مان -
شاعر نوڪئي بي لت ڪهڙي!

لڳاتار پرمار، دمدار ڪڪرن مان دهشت وسي پئي.
اُٿي ڪو ته طوفان ڪڪرن جا پرزا اڏائي ڇڏي -
تشدد جي بي ترس انڌن هٿن مان اذيت وسي پئي،
اُٿي ڪو ته انصاف، ڏاڍن جا ڏوڏا ويدائي ڇڏي.

گگھ اوندهه چانوڻيون شعلن جي سينن ۾ هيٺون،
ڪڪ ٿي خوشبوءِ تنهنجي سنڌ سنڌ ۾ گهر ڪري.
ڪينسر جو تو اڃا تائين نه ڳوليو آ علاج،
مان مري ويس، او عظيم انسان تنهنجي ڍر ڪري.

محبت ڪي او محبوب! مڱڻهار نه سمجهو،
هي ذات وڏي بات آ، ڏاتار به آهي.
استاد رڳو سونهن پرستار نه سمجهو،
پيدا جو ڪري سونهن اهو پيار به آهي.

منهنجو تون پيار پگهاري سگهندين؟
نانهن ۾ نينهين ڪي ڳاري سگهندين؟
هو جو مون ساڻ هميشه آهي -
اهو الله نه ماري سگهندين!

گلاب مان توهڙ ڦٽو، ڏٺو آ مون،
شباب کي ڪينسر لڳو، ڏٺو آ مون.
نگاهه ۾ ڪوڪا، نراڙ ۾ شعلا،
خيال ۾ خنجر ڪٽو، ڏٺو آ مون.

مصيبت ۾ روئڻ جي عيوض ٿو مُرڪان،
محبت جي قيمت ادا ڪرڻي آهي.
مان پيو ٿو لڳاتار سڪرات پوڳيان،
ها، جيوت جي قيمت ادا ڪرڻي آهي.

هڪ زندگي ملي آ، پر سا به سُور هاڻي،
مولا جي مهربانيءَ ۾ بي ملاوت آهي.
محشر ۾ تنهنجي رحمت جو آهي هي نظارو،
هيڏانهن آ جهنم، هيڏانهن جنت آهي.

ماتام ۾ گيتن کي نچڻ ڪونه آيو،
سڏڪن ۾ هڻي سنڌ، کلڻ ڪونه آيو.
جنهن ديس جي غدار سان آ ٺاهه ڪيو،
استاد کي ان سان ٺهڻ ڪونه آيو.

جذبات ۾ محتاط رهڻ ڪونه آيو،
(1) درياھ کي سونهين ٿي وهڻ ڪونه آيو.
محبوب جي محفل مان اٿڻ مشڪل هو،
مظلوم ڪئي ڪوٺ، ويهڻ ڪونه آيو.

محبوب سڏيو پھچ، اچي پهتو هان،
تنور هئي واٽ، پچي پهتو هان.
چڪچور ڏسي حال نه ڪر غم دلبر،
تو وٽ ته بهرحال، بچي، پهتو هان.

جو تڙپي اوڻيو سو غريب آهيان،
جو جاڳي پيو سو نصيب آهيان.
بهرحال يارو عجيب آهيان -
اوهان جو ئي شاعر، اديب آهيان.

(2) مونکي جيئري ئي پوريو ٿي ويو،
تنهنڪري ٿي پپوت آهيان مان.
سند جي ٻن ڪروڙ جوتن جي -
زندگيءَ جو ثبوت آهيان مان.

(1) پاڻيءَ جي ڪسي (2) سنڌي ٻولي لکي چوي.

ڪا ذات بخاري نه بقادار آهي،
پر ذات جیالي ته جیالي آهي.
هڪار گواهه آهي ته گلزار آهي،
گلزار ثبوت آهي ته مالهي آهي.

ستار، رب آهين، راحم، رثوف آهين،
مونکي ٻڌاءِ توکي قهار ڪنهن بنايو؟
انسان جي طبيعت ۾ خود ئي فتنو هو پر -
شیطان کي اسان لاءِ آزار ڪنهن بنايو؟

جيون - بن ۾ ڪوئل تو آ، ايڏو ڪوڪيو،
پُئن جي ڪن ۾ پُرندي تنهنجي ڪوڪو رهندي.
مالهي تنهنجو جيون - جذبو زنده رهندو،
باغ به رهندو، رنگ به رهندا، خوشبو رهندي.

مان سج، سج، دز ۾ ديجي ڪڏهن نه سگهندو،
جُهڙ ۾ گهڙي به سورج ته به روشني ته رهندي.
استاد، دوست دل جو، ڇڄندي به ناهي ڇڄندو -
جي دوست ڏور ويندو، ته به دوستي ته رهندي.

ايڏو تو منهنجي زندگيءَ ۾ زندگي پري،
جو درد جي گدام ۾ پئي آ خوشي پري.
تيلي جو تون هٿين ٿو، جهجهڙ ٿي پوان ٿو مان -
مان بند، بند ۾ به پئي آ روشني پري.

هڪ ذات کي هڪ ذات مٿان ناز آهي،
هڪ طرز کي نئين طرز جو اعزاز آهي.
استاد بخاريءَ جو تعارف هي آ -
هن دور جي احساس جو آواز آهي.

ناساز کي دمساز بنايو آ مون،
ايجاد جو انداز بنايو آ مون.
پاتار کان پولار پڙاڏو گونجي -
آواز مان آواز بنايو آ مون.

تو دل جو شيشو بنائي نه سگهيو،
ڀڳو ڌار وٺ جو لڳائي نه سگهيو.
اهو استاد مشهور آهي ڪڏهن -
ويو وقت واپس ورائي نه سگهيو.

بي شعور اُپ، زمين آهي، فهم آ انسان،
مونكي علمن جو قسم آهي عليم آ انسان.
* هو خسيس آهي، خوار آهي برابر ليکن -
پو به انسان ۾ اميد آهي، عظيم آ انسان.

رباعيون

تحریر ٿي تڙپي

هڪ تيز ٿٽي ڪلڪ ۾ تحریر ٿي تڙپي،
چڻ باهه گهڙي مياڻ ۾ شمشیر ٿي تڙپي.
انڌیر جا زنجیر یا دریا جا ڪنارا؟
تحریڪ جي اوثر تي ٽڪي سیر ٿي تڙپي.

پڪارون

نادن ۾ نغارن ۾ پڪارون تنهنجون،
گیدین ۾ غدارن ۾ پڪارون تنهنجون.
او سندن، سچل، شاهه مقامن مان ٻڌيون،
قومن جي ادارن ۾ پڪارون تنهنجون.

او قوم!

تاریخ نه بخشیندی خطائون تنهنجون،
او قوم! جڙيون سخت سزائون تنهنجون.
مجهول آن، ماضيءَ جي مریض آهين تون!
مقبول دعائون، نه دوائون تنهنجون.

هڪلون

آڪاس جي گجگوڙ ۾ هڪلون تنهنجون،
هالار جي گنگ - ٻوڙ ۾ هڪلون تنهنجون.
استاد جي احساس ٻڌيون ساميءَ مان -
(1) ڪنڌڪوٽ ۾، ڪانوڙ ۾ هڪلون تنهنجون.

جڪڙڪي وياسين

رخسار جي شعلن کان بچي نڪتاسين،
زلفن جي سياهيءَ ۾ پڪڙجي پياسين،
پورن جي تسلط کان چٽاسين مس مس،
ڪارن جي غلاميءَ ۾ جڪڙجي وياسين.

رتوچاڻ

انسان به ان ريت رتوچاڻ ٿي نڪتا،
جن جهنگ منجهان جيت رتوچاڻ ٿي نڪتا.
تهذيب ڪٿي ٻوٽ کي ٿڌيو سو رت،
گفتار ته ڇا گبت، به ڄاڻ ٿي نڪتا.

(1) ڪانوڙ: ڪراچيءَ ڀرسان - ڪوٽ، تر

انڌير کي ڏٺڪ

هن زندگيءَ کي موت جي سرتي سوار رک!
هٿ ۾ ترار حق وٺڻ لئه تيار رک!
انصاف کي پڪار، ڏي انڌير کي ڏٺڪ،
پو ديس جي مدد ۾ اميدون هزار رک!

ڪانه ڪا سوغات

اڌ رات جي اونڌاهه کان پريات وٺون ٿا،
گهمسان ۽ گجگوڙ کان برسات وٺون ٿا.
هر دور جي هر ديو کان هن ديس جا دودا،
مجبور ڪري ڪانه ڪا سوغات وٺون ٿا.

استاد به انسان آ

مهران جي آچار ۾ گرڪي نه ڏئي ٿو؟
برسات ۾ ۽ ميل جي ڌرتي نه ڏئي ٿو؟
استاد به انسان آ، انسان آ خاطي،
سنسار جي جنسار ۾ غلطي نه ڏئي ٿو؟

پنهجن ۾، غيرن ۾
پيڙهن ڪي، شڪايت آ، گهميل واءِ گهلان ٿو،
بنگلن ۾ گلا آ ته تڪي لڪ لڳان ٿو.
پنهجن ۾ پچر آهي، رهان ٿو خاموش،
غيرن ۾ آ گوگاءِ ته ٿي گاج گجان ٿو.

پڇ - ٺاه

تاريخ رتوڇاڻ ٿي ميندي ٿي مڪي،
نئون دور نئون گهوٽ ٿي ڳانو ٿو ٻڌي،
پڇ - ٺاه سان قدرت جو وڏو چاهه آهي،
جي جنگ هجي بند ته پونچال اچي.

اي ڪاش!

آڙاه، توسان تڪڙو وسڪار ٿي پُجان!
آزار، تنهنجي بت ۾ تلوار ٿي ڪپان!
اي ڪاش، سنڌ جنت بنجي پوي ته پو،
باغن ۾ پينگهه، پنهنجي هڪ حور سان لڏان!

پلي پيا پئونڪو!

جي ڏوم مچايون ته ڏڪن جو ٽهڪو،
جي روج ڪرايون ته چئو ٿا تهڪو!
جي ڪرڻو اٿئون هاڻ ڪري چڪنداسين،
پرمار، پتي وات، پلي پيا پئونڪو!

ڪيڙي سو ميڙي

اونداھ جي اُپٻٻت ڪي ڪيڙينداسين،
هرجات، نئين جوت پڪيڙينداسين،
هي فصل نئين فڪر، نئين موسم جو -
ڪيڙيو به اسان آ، اسين ميڙينداسين.

انسان مهامان

(1) انسان مهامان ٿي رهڻو آهي،
هر نهر ڪي درياھ ڏي وهڻو آهي.
هر ڪڙم ٻڏي، قوم سڏي ٿي هيڏي -
(2) سر - سر سان ملي سمنڊ ته ٺهڻو آهي.

(1) مهامان: وڏي عزت وارو، مرتبي مان وارو.

(2) سر: تلاءُ، چشمو

انقلاب جو طوفان

چڇڪار سمونڊن کان ڪسيندو ايندو،
وسڪار، گهٽي، گهر تي ونڊيندو ايندو.
هر پوک جي ٻوٽي جي پٺي ٺپريندو،
طوفان، درختن کي ڏسيندو ايندو.

طنز

• ايمان کي فاقا ڏئي بي مان بنايو،
انسان کي بچڙو ڪري شيطان بنايو.
خوشبوءِ کي ڦندا به وڌا ٿو ته اڳوڻو،
هن هير کي ڦٽڪا هڻي طوفان بنايو.

هن شهر ۾...

هن شهر ۾ هر شام جو وحشت ٿي وسي،
هر چوٽڪ تي تبليغ جي شفت ٿي وسي.
شيطان جي لشڪر جو خضر رهبر آ،
مقتل تي مساجد مان هدايت ٿي وسي.

نئون ناز

رندن جو اهو بحث ته بي هوش نه ٿي!
ميخاني جي رسم آهي ته باهوش نه ٿي!
ساقِي جي نئين ناز منجهايو مونکي،
”آواز نه ڪر، روءِ به نه، خاموش نه ٿي.“

چور مان مور

ڪونڌر به بي ضمير ٿي ڪمزور ٿي پيو،
سمجھو پڪو پهاڙ ڀڄي، پور ٿي پيو.
ڪانئر به مرد وير ٿي اڀري اٿيو جڏهن،
دنيا ڏٺو ته چور منجهان مور ٿي پيو.

ڪمزور ۽ ڪم عقل

ڪمزور گنهگار آ، سو مون کي پتو آ،
ڪم عقل انهيءَ کان به گنهگار وڏو آ.
يزدان ۽ شيطان کي ڪنهن ڪونه ڏٺو آ،
انسان لئه انسان ئي آزار وڏو آ.

وڏو آهي

مظلوم، مڃان ٿو مان آزار وڏو آهي.
آزار کان جهونجهارو آڌار وڏو آهي.
پرمار جي شيطانيءَ، ڦرمار جي گهيري کان -
انسان وڏو آهي، ذاتار وڏو آهي.

جگر رکڻو آ

طوفان ۾ ڏونگر جو جگر رکڻو آ،
برسات ۾ ساگر جو جگر رکڻو آ.
هن دؤر جو هر پهر آ پاڻيپت،
دل شير جي، بابر جو جگر رکڻو آ.

ها اڻ ٿيڻي

آڙاھ ۾ آلاڻ، اها اڻ ٿيڻي!
۽ سون ۾ ڪاراڻ، اها اڻ ٿيڻي!
جنهن وقت سڏي سنڌ، بخاري پُٺڪي،
چالاءِ ۽ چاڪاڻ، اها اڻ ٿيڻي!

اهو ناممڪن

پيلو نه جهلي پور، اهو ناممڪن،
تنهنجو نه پوي پور، اهو ناممڪن.
اُستاد جو آواز لٿيو ٿا لُڙ ۾،
اونده ۾ لڪي نور، اهو ناممڪن.

اهو ڪيئن ٿيندو

اغيار سان اقرار، اهو ڪيئن ٿيندو؟
۽ يار سان انڪار، اهو ڪيئن ٿيندو؟
استاد بخاريءَ کي ڪٿي دفن ڪريو،
ڌرتيءَ کان مگر ڌار، اهو ڪيئن ٿيندو؟

سنڌ جُهڪي ناممڪن

ترڪي جي تان، سمنڊ سُڪي ناممڪن،
ڪڪرن جي اڳيان ڪوه ڊُڪي ناممڪن.
تاريخ ڪري چينج چيو: او آمر!
جابر جي اڳيان سنڌ جُهڪي ناممڪن!

وقت

وقت، پرمار چيو: مال - غنيمت آهي.
وقت، مجبور چيو: سخت مصيبت آهي.
هو ڏسو، ديس جي هر شهر ۾ دوزخ، جنت!
مون چيو: وقت ته هر وقت قيامت آهي.

زمانو

هڪ دور کان پيو دور، توانو يارو!
پر پو به بهاني تي بهانو، يارو!
هڪ سور ڪٽيندو آ، بچيندو آ پيو،
هن کي ئي ته سڏبو آ زمانو يارو!

تلخ حقيقت

ها، سوچ ۾ سينا ته سڻاوا آهن،
تڪر به ته چڻ ٽاڪڻان ڪاوا آهن.
پر زندگي هڪ تلخ حقيقت آهي،
پنهنجا به مصيبت ۾ پراوا آهن.

مير، پير

ڪي لوڻ ڪٽي، ڇهڪ ڏئي، چير ڏين ٿا،
ڪي زهر پري زوم ڪري تير هڻن ٿا.
انصاف پڇيو: نانوَ ڏسيو، ڪير هي آهن؟
فرياد چيو: مير ته ڪي پير چون ٿا.

انسان جو خيال

مان ٿو چوان قيام يڪو ٿئي ته ڇا ڪبي!
جڳ جڳ ملي جيئن جو مزو ٿئي ته ڇا ڪبي!
هيڏو وڏو جهان نڌڻڪو نٿو ٺهي،
انسان جو خيال، سچو ٿئي ته ڇا ڪبي!

ڪهڙو حسين خواب

او دل، ائين نه سوچ، ائين ٿي نٿو سگهي،
استاد، سونهن، پيار سچو پي نٿو سگهي.
باقي بچيو بهشت، هميشه جيون، پيون -
ههڙو حسين خواب سچو ٿي نٿو سگهي!

اُپرو...

اُپرو ته اڄ قيام ڏهاڙو ڪري وجهون!
پگهري پون پهاڙ ڪو ڪاڙهو ڪري وجهون!
پردي ۾ انڌ، ڏنڌ بناپردي ٿي پون،
پرمار ڪي ته الف اگهاڙو ڪري وجهون!

هي قوم...

هي ڪوڪ، سنهي وار کان خنجر کان تڪي آ،
هي ڦوڪ، ٿڌي هير کان اوٿر کان تڪي آ.
وهمن جي مقامن ۾ سٽي پئي آ مگر جي،
هي قوم اٿي پئي ته ڀو محشر کان تڪي آ.

جيئندو رهندو

جو قوم جيارِي، اهو جيئندو رهندو،
جو عام اُجارِي، اهو جيئندو رهندو.
مونڪي تاريخ ۽ تقدير ڏني پڪ آهي،
جو سنڌ سنواري، اهو جيئندو رهندو.

آجيان

خوشبو اچي ته مهڪي خوشبو سان آجيان ڪرا!
بدبو اٿي ته مچري ”ٿو ٿو“ سان آجيان ڪرا!
دلبر ملي ته دل جا دهڪار ڪر نچاور،
دشمن وڌي ته دودا، ”ڏو ڏو“ سان آجيان ڪرا!

انسان انسان لاءِ

غمگين جي گذران لاءِ گڏ ٿيا آهيون،
ماني نه رڳو مان لاءِ گڏ ٿيا آهيون.
يزدان ۽ شيطان ته نبرن هڪ ٻئي سان،
انسان ته انسان لاءِ گڏ ٿيا آهيون.

حالات جي تقاضا

جانيون، جپيون ۽ شعلا، اڌ رات جي تقاضا،
گلدستا، قول - مالها، پريات جي تقاضا،
چٽيون چير ۽ اولاءِ، برسات جي تقاضا،
هر وقت آ علحدي حالات جي تقاضا.

مرد زبر زنگ

پرمار اُتي بيه، مزور آيا ٿئي!
اڙينگ ڪٿي چنگ، چنجور آيا ٿئي.
دل تنگ نه ڪر، تنگ ڪندين ٿيندو ڇا؟
هو مرد زبر زنگ، ضرور آيا ٿئي!

جمهور

مزدور ۽ هاريءَ جو زمانو آيو،
جمهور ٿي طوفان توانو آيو.
بيهي نه سگهيو عامَ جي اوٽر سامهون،
پوپر ٿي اڏيو جيڪو بهانو آيو.

مزدور اٿيو

انڌير وڌي، چنڊ لٿي تي آيو،
انصاف چڙهي، ڏينهن ٽٽي تي آيو.
مزدور ڪٿي پير مان زنجير اٿيو،
پرمار چيو: موت مٿي تي آيو.

پڇ زار کان...

مون ڪالهه ڪٿيو ڏاڍ جو ڏونگر آهي،
هي پاڻ ته چڻ وات جو پٿر آهي،
پڇ زار کان مون آڳ جو ساگر اُڪريو،
هيءُ آب ته برسات جو اوڀر آهي.

پورهيت جو پگهر

ڪڙمي جي سَلي، سنگ مان لنگر بنجي،
پورهيت جي پگهر - بانس مان عنبر بنجي،
ڏاڻن ۽ مٽرڪن کي ڪريو قيد نه ظالم،
هن پونءِ جو فردوس ٿو بنجر بنجي.

انسان ٿي!

زردار تون قيصر نه سڪندر آهين!
ڪهسار هُئين، هاڻ ته ڪنڪر آهين!
شيطان نه ٿي، دعويٰ نه ڪر يزدان جي،
انسان ٿي، انسان جو پونير آهين!

قيامت پهتي

ظالم جي مٿان ظالم جي شامت پهتي،
پورهيت جي مٿس موت ٿي طاقت پهتي.
توبه نه ڪئي توبه ڪڏهن ڦاروني!
آخر ته اچي توتي قيامت پهتي.

انسان اٿي پيو آهي

يزدان جو فرمان، ڦندي پيو آهي،
ميدان ۾ شيطان، مُنجهي پيو آهي.
پاتار کي پولارَ ڏنيون واڌايون؛
انسان ٿي، انسان اٿي پيو آهي.

استاد بخاريء هن ڪتاب ”لهر لهر دريا“ ۾
اهڙائي موضوع چٽيا آهن جن ۾ قومي جبر خلاف
جنگ، اتساه، آميدون، ارمان، خوشيون، ڏک،
تھڪ، چيخون، ڏس، ارادا، هوش ۽ حوصلو
ڏياريندڙ چارستا رچيل آهن.

جتي حسن سان اٿاه پيار آهي اُتي ڏاڍ سان
اٿڪ جنگ جو ٿيل نظر ايندي. سندس دل ۾
پنهجي پيڙهيل مظلوم قوم جو درد، انهن جي
غلاميءَ جو احساس، انهن جي چڙوچڙ رکڻ تي
سياسي اڳواڻ جي روپ تي افسوس، پنهنجي
پوءِ جي پٽن - پوٽن، پٺن، ميون، وڻن، ڍنڍن،
ندين، واهن، ڪسين، پاڻي، اناج يعني زندگيءَ
جي سمورن پهلون سان محبت، بلڪ اٿاه
محبت سندس هڪ هڪ لفظ ۾ ڀريل آهي.

سرڪش سنڌي

سوره سنڌي ادب

صاحب خان سوره ميرائي

Cell No: 0344 3919786

0300 3404488